

edaj XIII.

Kolovoz 1889.

Broj VIII.

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

Uredjuje

Mijo Urbanić,

kr. vladni šumarski nadzornik,
1. podpredsjednik hrv.-slav. Šu-
marskog družtva, utemeljiteljni
i pravi član više družtva i t. d.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1889.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga družtva.

SADRŽAJ.

	Strana
<i>Preustrojstvo inštitucije krajiskih imovnih občina</i>	333
<i>Žirovina i prodaja svinjā u god. 1889./90. Pše M. Radošević</i>	349
<i>Šunski paviljon na svjetskoj izložbi u Parizu. Svršetak</i>	351
<i>Kako da se nabave nova vrela privrede za žiteljstvo hrvatskoga Primorja?</i>	355
<i>Nuše lugarstvo</i>	357
<i>Moguće je Kras pošumiti</i>	360
<i>Pismo izpod Velebita</i>	362
<i>Listak. Društvene viesti: Sjednica upravljujućeg odbora našega društva.</i>	
— Česko šumarsko društvo	365
<i>Zakoni i normativne naredbe: Odredba kr. kotar. oblasti u Jaski od 13. lipnja t. g. broj 3604 glede tamanenja škodljivih zareznika.</i>	
— Odredba kr. županij. oblasti u Ogulinu od 30. prosineca 1888. broj 4894 glede uredjenja pašarinske pristojbe	366
<i>Sa drvarskog tržišta: Prodaja drvila iz državnih šuma</i>	371
<i>Osobne viesti: Imenovanje. — Umirovljen</i>	372
<i>Sitnice: Materialno stanje lugara kod državne uprave. — Njeke viesti iz požeške okolice. — Nove žrtve svojega zvanja. — Gusjenice u šunah petrovaradinske imovne občine. — Lugarskoj udovici podijeljena milostinja. — Ustrojenje novih šumarija. — Škvrlij kriješvar. — O stanju šumā u sjevero-američkih sjedinjenih državah. — Pisacu članka: „Bilježke s izložbe“</i>	373
<i>Oglas dražbe. — Osječka okružna izložba. — Šumarski pristav. — Dopisnica uredništva</i>	379

Šumarski list.

Br. 8. U ZAGREBU, 1. kolovoza 1889. God. XIII.

Preustrojstvo inštitucije krajiških imovnih obćina.*

Sadanja perioda našeg zakonodavnog tiela visokog sabora, imade medju ostalimi zakonskimi osnovami zadaću, razpraviti i onu o šumskoj upravnoj grani.

Pošto ta perioda saborska traje još samo tri godine, to se je dava ţelja i potreba o uredjenju šumarske struke sada primakla; pa s toga sudimo, da neće biti suvišno, ako to velevažno pitanje prije u šumarskih krugovih pro- ućimo i svestrano pretresemo, kao što će se sličnim nacrtom osnove gledi uredjenja šumarske službe u občinah starog provinciala i političke uprave, imati prilike baviti ovogodišnja glavna, u Osiek sazvana, šumarska skupština.

U to ime predajemo obe osnove javnosti, toplom preporukom, da one kod naših drugova nadju zanimanja i vriednog uvaženja, kako bi složnimi silami već jednom došli do pravog sustavnog uredjenja naših šumarskih odnošaja, na kojem naša zelena struka u zemlji sada po dosta oskudjeva.

Nacrt osnove zakona o upravi i gospodarenju šuma, izlučenih zakonom od 8. lipnja 1871. občinam u bivšoj hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini.

I. Obćenite ustanove.

§ 1.

Šume zakonom od 8. lipnja 1871. ob odkupu šumskih služnosti u bivšoj hrvatsko - slavonskoj vojnoj Krajini krajiškomu pučanstvu izlučene, smatraju se kao nerazdjelivo zajedničko narodno dobro, obterećeno služnosti po naputku A. zakona od 11. srpnja 1881. ušumljenih pravoužitnika, kojih selištna izmjera u jur sastavljenom katastru zajamčena, ovim zakonom ostaje netaknuta.

* Predstojeće nacrte dobismo od jednoga člana našega društva, koji već dulje vremena služi kod jedne od podrūčnih imovnih obćina, ter smo od istog zamoljeni, da upitne nacrte u našem društvenom organu u cielem sadržaju otisnemo s nakanom, da se i s drugih stručarskih strana čuje mnjenje o pomenutih osnovah. To činimo drage volje već u interesu naše velevažne struke, koju u svakom pogledu svojski podupirati i unapredjivati moramo!

Uredništvo.

§ 2.

Šume izlučene za obćine kotara žumberačkog u bivšem ogulinsko-slunjskom okružju te za obćinu Novi Sisak u bivšem banskom okružju, izuzimaju se od ovog zakona, pošto iste uslijed sklopljene diobne nagodbe i sada posebno tielo sačinjavaju.

§ 3.

Sve ostale šume, što su diobom pripale bivšim krajiškim obćinam, sačinjavaju jednu zajedničku narodno-zemaljsku instituciju pod naslovom „**Zemaljska imovna obćina**“ i neposrednom upravom kr. hrv.-slav. dalm. zemaljske vlade.

§ 4.

Kr. veliki župani kao predstavnici eksekutivne oblasti i pouzdanici vlade imadu takodjer pravo upravu i poslovodstvo zemaljske imovne obćine tamo, gdje se u njihovom području nalazi šumarski ured, pregledavati, te ob opaženih manjkavostih kr. zem. vlasti shodna izvješća i predloge podnašati.

§ 5.

Djelokrug, koji po zakonu od 15. lipnja 1873. i 11. srpnja 1881. o imovnih obćinah u hrv.-slav. vojnoj Krajini pripada kr. vladinom povjereniku, njegovom zamjeniku, gospodarstvenom odboru i predsjedniku imovne obćine, ovim se zakonom posve ukida.

§ 6.

Zastupstvo imovne obćine ograničuje se na jednog zastupnika iz vjeća svake upravne obćine na vrieme od pet godina biranog pravoužitnika, odnosno njegovog zamjenika.

Mandat zastupnika imovne obćine nije odvisan o provedenom u tom vremenu novom izboru obćinskih vjećnika kod upravnih obćina.

Glede gubitka mandata prije izminuća propisanih pet godina, vriede ustanove, koje su u tom pogledu u zakonu upravnih obćina opredijeljene za obćinske vjećnike.

§ 7.

Čim izbor imovnih zastupnika u svih upravnih obćinah pravovaljanim proglašen bude, sastaju se isti na poziv šumarskog ureda u sjedištu istog ureda, te pod privremenim predsjednikom po starosti absolutnom većinom bar dve trećine prisutnih zastupnika biraju i stavljuju trojni predlog za predsjednika i podpredsjednika kao njegovog zamjenika na vrieme zastupničkog mandata od pet godina.

§ 8.

Predlog o izboru predsjednika i podpredsjednika imade se putem šumarskog ureda podnesti na potvrđenje kr. zem. vlasti.

§ 9.

Djelokrug zastupstva imovne obćine imade se protezati u glavnom na izpitane i odobrenje godišnjih zaključnih računa, te pretresanje proračuna,

nadalje na vjećanje o investicijah, koje treba provesti i inih predloga, koji se bar tri dana prije skupštine prijave šumarskomu uredu.

§ 10.

U tu svrhu dužnost je predsjednika, odnosno njegovog zamjenika svake godine mjeseca kolovoza u sporazumku sa šumarskim uredom u sjedište istog ureda pozvati sve zastupnike na redovitu glavnu skupštinu i istoj predsjedati.

Skupština može valjan zaključak stvoriti samo onda, ako je kod vjećanja bar dve trećine zastupnika ili njihovih zamjenika prisutno.

Glasuje se ustmeno, a zaključci stvaraju absolutnom većinom glasova; kad su glasovi prepovoljeni, odlučuje predsjednik.

Zaključci skupštine pravomoćni su istom po potvrđenju od strane kralj. zem. vlade.

Saziv vanredne sjednice može odrediti jedino kr. zem. vlada.

§ 11.

Ako zaključci skupštine prekoračuju opredieljeni joj djelokrug, ako se oni protive postojećim zakonom, ili su na uštrb zemaljske imovne obćine, tad je predsjednik obvezan na poziv predstojnika šumarskog ureda takove zaključke obustaviti.

Takodjer ima on pravo i dužnost članove zastupstva, koji neprestanim smetanjem valjani poslovni red nemogućim čine, iz sjednice izključiti.

§ 12.

S važnih razloga može kr. zem. vlada zastupstvo imovne obćine razpustiti, te novi izbor iz sredine zastupnika upravnih obćina odrediti.

§ 13.

Troškove predsjednika i zastupnika oko glavne skupštine nosi institucija zemaljske imovne obćine.

Članovi po § 11. iz sjednice izključeni, gube pravo na odštetu putnih troškova.

§ 14.

U svih pravnih poslovih zastupa zemaljsku imovnu obćinu šumarski ured po svojem predstojniku, odnosno njegovu zamjeniku, ili u tu svrhu naročito opunomoćenom šumarskom činovniku.

§ 15.

Dobitak od drva i od inih proizvoda šuma imovno-obćinskih imade se u prvom redu prama odmjerenoj selištnoj pripadnosti upotrebiti na bezplatno podmirenje pravoužitičkih potreština; a preko toga izkazavši se suvišak javnom dražbom unovčiti i odpremiti u zajedničku imovno-obćinsku blagajnu, koja se kod kr. zem. blagajne pod posebnim naslovom i naputkom zajedno sa mirovinskom zakladom imovno-obćinskih činovnika i službenika rukovoditi ima.

§ 16.

U istu zajedničku blagajnu imadu preći i dosadanji suvišci krajiških imovnih obćina, koji se već tamo kao nepotrošna glavnica ili matica za pojedinu imovnu obćinu vode.

§ 17.

U blagajnu zemaljske imovne obćine imade na jednom ili razmjerni godišnji iznos pridonjeti krajiška investicionalna zaklada, koji iznos je ona u smislu § 21. ces. kr. naredbe od 15. srpnja 1881. glede sjedinjenja Krajine za ličku, slunjsku I. i II. bansku imovnu obćinu dužna doprinosati.

§ 18.

Iz blagajne zemaljske imovne obćine namirivati će se svi troškovi uprave, poreza, gojitbâ i t. d., te konačno za cielu tu instituciju koristonosnih investicija; a poslije tog pokazavši se višak u sigurnih vrednostnih papirih ili domaćih sigurnih hipotekarnih zavodih ukamatiti.

§ 19.

Za upravu i gospodarenje imovno-obćinskih šuma do sada postavljenih deset gospodarstvenih ureda i 11. za ličku imovnu obćinu postaviti se imajući, ovim se zakonom ukidaju.

§ 20.

Umjesto tih gospodarstvenih ureda imade se uprava imovnih obćina usredotočiti pod četiri šumarska ureda tako, da po jedan takav ured sačinjava:

I. Sadanja imovna obćina otočka i lička sa sjedištem u Otočcu, te šumskom površinom od 130,895,74 hektara na 10 kotarskih šumarija.

II. Sadanja ogulinska, slunjska, I. i II. banska imovna obćina sa sjedištem u Karlovcu, te šumskom površinom od 114,075,30 hektara na 12 kotarskih šumarija.

III. Gjurgjevačka, križevačka i gradiška imovna obćina sa sjedištem u Belovaru, te šumskom površinom od 107,878,18 hektara na 10 kotarskih šumarija.

IV. Sadanja brodska i petrovadinska imovna obćina sa sjedištem u Mitrovici, šumskom površinom od 79,467,07 hektara na 7 kotarskih šumarija.

§ 21.

Sjedišta sistemiziranih 39 kotarskih šumarija odrediti će na predlog dočasnih šumarskih ureda kr. zem. vlada putem naredbenim.

§ 22.

Lugarije porazmjestiti će prama potrebi u granicah godišnjeg proračuna šumarski ured, te o tom razmještaju podnjeti kr. zem. vlasti propisanu razrednicu.

§ 23.

Ovim preustrojstvom imovno-obćinske institucije nedira se u teritorialno vlastništvo dosadanjih imovnih obćina, niti u pravo uživanja ovlaštenika, već

istim u smislu sastavljenog katastra prama potrajanom uredjenju ustanovljeni užiteci i ovim zakonom ostaju zajamčeni.

§ 24

Činovnike za zemaljsku imovnu občinu imenuje ban i to:

a) Predstojnike šumarskih ureda na predlog kr. vladnog šumarskog odsjeka.

b) Sve ostale na predlog šumarskog ureda, zatraživ ipak mnjenje kralj. vladnog šumarskog odsjeka.

Službeničko osoblje imenuje na predlog šumarskog ureda kr. zem. vlada odjel unutarnji.

U istom smislu prelazi na te oblasti premeštaj činovnika i službenika zemaljske imovne občine.

Imenovanju činovnika i službenika za zemaljsku imovnu občinu imade u pravilu predhoditi razpis natječaja.

§ 25.

Činovnici zemaljske imovne občine čine zajednički status, nose naslov kao i ostali zemaljski činovnici, te uživaju sva prava, koja zemaljske činovnike pripadaju; kao što glede umirovljenja njihovog, te obskrbe njihovih udova i sirotčadi vriede ustanove zakona za kr. zemaljske činovnike propisane.

§ 26.

Kod imenovanja odnosno promaknuća činovnika i službenika zemaljske imovne občine imade se red osnovanog zajedničkog statusa strogo obdržavati.

Imenovanje je kod prvog namještenja na godinu dana privremeno, nakon toga, ako je činovnik ili službenik uvjetom § 33. i 34. udovoljio, definitivno.

Privremenost ne smije dulje od dvie godine potrajati.

§ 27.

Kategorije služaba, plaće i ina beriva činovnika, namještenih kod zemaljske imovne občine, naznačena su u prilogu A.

Glede uzdržavanja konja, zaračunavanja paušaliranih dnevница, kao i odštete za ogrjevno drvo i deputatno zemljiste imade se držati propisa, valjanih za kr. državnu šumarsku upravu u bivšoj hrv.-slav. vojnoj Krajini.

§ 28.

Službeničko osoblje uživa takodjer naslov i sva prava zemaljskih službenika, te sačinjava kod svakog šumarskog ureda poseban status.

Broj i beriva lugarskog osoblja ustanoviti će na predlog šumarskog ureda kr. zem. vlada tako, da ista budu bar tolika, kolika su lugarskog osoblja kod kr. državne uprave u bivšoj vojnoj Krajini namještenog.

§ 29.

Institucija zemaljske imovne občine dužna je za mirovinu službenika doprinäati u zajedničku mirovinsku zakladu svotu, po onom postotnom iznosu i

i načinu, što je za činovnike § 7. zakona od 11. srpnja 1881. propisan. Na isti način imade doprinašati dotični službenik, u koliko tomu nije jur dosadanjam prinosom u lugarskoj mirovinskoj zakladi dotične imovne obćine udovoljio.

Sadanje glavnice po pojedinim imovnim občinah ustrojenih lugarskih mirovinskih zaklada imadu se stopiti u zajedničku mirovinsku zakladu činovnika i službenika zemaljske imovne obćine.

§ 30.

Prelazom iz službe zemaljske imovne obćine u zemaljsku, gradsku ili občinsku starog provinciala službu, te odanle u zemaljsko-imovno-občinsku instituciju, ne prekida se službovno doba u mirovinu uračunivo.

§ 31.

Zakletvu polažu činovnici zemaljske imovne obćine po obrazcu za upravne zemaljske činovnike propisanom, i to:

a) Predstojnik šumarskog ureda u ruke kr. velikog župana kao predstavnika eksekutivne vlasti dotične županije.

b) Svi ostali u ruke predstojnika šumarskog ureda.

Lugarsko osoblje polaže zakletvu po obrazcu § 52. šumskog zakona od godine 1852. u ruke predpostavljenog kotarskog šumara.

§ 32.

Karnostnu vlast nad činovnici i službenici zemaljske imovne obćine vrše u tu svrhu postavljena karnostna strukovna povjerenstva u smislu ustanovâ posebnog zakona.

§ 33.

Za postignuće činovničke službe kod zemaljske imovno-občinske institucije treba se uz podpuno znanje hrvatskog jezika izkazati ugarsko-hrvatskim državljanstvom, svršenimi nauci na kojem višem šumarskom učilištu, te ospobljenjem za šumarsko-tehničku službu položenjem višeg šumarskog izpita u tuzemstvu.

Činovnici računarske struke imadu osim toga izkazati svoju sposobnost položenim izpitom iz te struke.

§ 34.

Za postignuće službeničkog mjesta kod zemaljske imovne obćine od potrebe je hrvatsko-slavonska narodnost, svršena dobrim uspiehom bar niža pučka škola, te položeni lugarski izpit, zdrav tjelesni ustroj i neprekoračena 35-godišnja doba.

Izsluženi podčastnici c. kr. vojske, domobranstva kao i podčastnici u pričuvu, te pitomci ratarnica imadu na službenička mjesta prednost.

§ 35.

Dopust mogu dozvoliti i to:

a) Upravitelj kotarske šumarije lugarskomu osoblju na 8 dana.

b) Predstojnik šumarskog ureda svim činovnikom i službenikom na 30 dana.

c) Kr. zem. vlada dopust predstojniku šumarskog ureda, te ostalim činovnikom i službenikom preko 30 dana.

§ 36.

Čim ovaj zakon u krije postupi, izdati će kr. zem. vlada naputke za službovanje kod šumarskih ureda, šumarija i lugarija naredbenim putem.

II. Zaglavne i prelazne ustanove.

§ 37.

Dokinućem postojećih šumsko-gospodarstvenih ureda i kotarskih šumarija stupaju svi činovnici i službenici krajiških imovnih občina u stanje razpoloživosti na dve godine dana; a kad taj rok mine, imade se s onimi, koji za to vreme ne budu namješteni, normalno postupati.

Kod popunjivanja mjestâ mora se osobiti obzir uzeti na jur stalno kod krajiških imovnih občina namješteno šumarsko osoblje, te ustanova ova mimoći samo tamo, gdje to posebni i osobito važni razlozi zahtievaju.

§ 38.

Oni činovnici i službenici, koji su već sada u šumarskoj službi kod krajiških imovnih občina stalno namješteni, riešeni su kod novoga imenovanja dužnosti izkazati propisano teoretičko osposobljenje za tu šumarsku službu u § 33. i 34. zahtievano, kao i ugarsko-hrvatsko državljanstvo.

§ 39.

Činovnici i službenici, koji bi novim imenovanjem polučili mjesto, skopčano prema njihovom prijašnjem s manjom plaćom ili s manjim činovnim razredom, zadržavaju svoj prijašnji čin i plaću, te im se višak njihove plaće imade smatrati osobnim doplatkom, uračunivim kod odmjere mirovine.

§ 40.

Onim činovnikom i službenikom, koji se novim imenovanjem ne budu okoristili niti u plaći, niti u činu, pripada zakonom ustanovljena odšteta u ime preseleđenja na novo polučeno mjesto.

§ 41.

Sgrade i namještaj sadanjih imovnih občina, u koliko se kod preustrojstva uporabiti mogli ne budu, iznajmiti će se ili razprodati, te postignute kupovnine privesti zajedničkoj imovno-občinskoj blagajni.

§ 42.

Zakoni i naredbe, koje se i na koliko ovomu zakonu protive, stavljuju se izvan kreposti.

Izkaz kategorija i beriva osoblja, namještenog kod uprave zemaljske imovne obćine u bivšoj hrv.-slav. vojnoj Krajini.

I. Kod šumarskih uređaja

II. Kod kotarskih šumarija

Nacrt osnove zakona o karnostnoj odgovornosti činovnikâ i službenikâ, na-mještenih kod inštitucije zemaljske imovne obćine.

§ 1.

Krivecem službenoga prestupka čini se činovnik i službenik:

- a) koji povriedi dužnosti, što mu nalaže služba njegova;
- b) koji se ponašanjem svojim u službi ili izvan službe, pokaže nedostojnim časti, ugleda i pouzdanja, što mu treba prama zvanju njegovom.

§ 2.

Ako čin ili propust vrsti naznačene u § 1. sadržaje u sebi podjedno prestup zakona, kažnjiv po obćenitom zakoniku kaznenom, tada je stvar redovitih sudova kaznenih, isti čin ili propust iztražiti i kazniti.

Dok traje iztraga kod suda kaznenoga proti činovniku ili službeniku, ne može se proti njemu povesti niti nastaviti postupak karnostni radi istoga čina.

§ 3.

Ako na temelju redovitoga postupka kaznenoga bude okrivljenik oprošten ili osudjen tako, da s tom osudom nije neposredno ni posredno spojen gubitak mesta službenoga, što ga obnaša, tada se može na temelju onoga istoga učina, na kojem se je osnivala iztraga kaznena, povesti poslije postupak karnostni; nu karnostna je vlast vezana na učin, kako ga je ustanovio sud kazneni, te imade prosuditi, da li je u tako ustanovljenom učinu sadržana povreda uredovne dužnosti službene.

§ 4.

Svaki predpostavljenik u službi vlastan je davati svojim podćinjenikom opomene i priekore, upozorujući dotičnika na zakonite posliedice, ako bi i po drugi put povredio svoje dužnosti.

Proti podieljenim opomenam ne ima pravnoga lieka nikakova.

Proti priekoru može dotičnik tražiti lieka utokom, koga valja podnjeti za 14 dana i to, ako je priekor podieljen po upravitelju kotarske šumarije, na šumarski ured, inače na kr. zem. vladu.

§ 5.

Karnostne kazne jesu:

- a) ukor,
- b) kazan novčana,
- c) oduzeće postupnog promaka
- d) premeštaj u službi pod kazan,
- e) odpust od službe.

§ 6.

Ukor se daje pismeno i treba, da je u njem zadržana prietnja strožega karnostnoga postupka za slučaj ponovlenja povredne službene dužnosti.

§ 7.

Kazni novčanoj, a imenito kazni odbitaka od plaće ima mesta ondje, gdje to osobiti propisi naredjuju.

§ 8.

Pravo na postupni promak može se komu oduzeti za stanovite slučajeve ili na vrieme neizvjestno, to jest dotle, dok se takova dosudjena stega ne dokine.

§ 9.

Premještaj pod kazan biva:

- a) u jednakom svojstvu u drugo sjedište s istom ili manjom plaćom;
- b) na drugo službeno mjesto s istom ili manjom plaćom.

Onoga, koji je pod kazan premješten, ne ide nikakova odšteta u ime putnih i preselbenih troškova.

§ 10.

Bez dalnje karnostne presude, kad sudbena presuda postane pravomoćnom, imadu se odmah odpuštenimi smatrati oni činovnici i službenici:

- a) koji budu proglašeni kao krivci kojeg zločina;
- b) koji radi ina narušaja zakona budu osudjeni bar na šest mjeseci zatvora;
- c) koji padnu pod stečaj, pa u iztrazi stečajnoj ne budu pronadjeni nekrivimi, ili koji radi razsipnosti budu stavljeni pod skrbničtvo.

§ 11.

Povrh toga može činovnik ili službenik biti odpušten od službe:

- a) kada poradi kojeg prestupka ili kojega prekršaja bude osudjen na kazan manju, nego što je spomenuto u § 10. slovo b);
- b) kada inimi i nepoštenimi čini izgubi štovanje i pouzdanje;
- c) kada učini u službi prestupak takav, za koji je osobitim propisi zapričešen odustanak iz službe;
- d) kada pri svem tom, što je jur pretrpio blažih kazna karnostnih, opet zanemari ili povriedi službene dužnosti.

§ 12.

Karnostna kazna ne može se izreći van na temelju karnostne iztrage provedene proti dotičnom činovniku ili službeniku, kojemu se sve proti njemu podignute osvade priobčiti imaju, da se može pismeno ili ustmeno opravdati.

Ustmeno opravdanje imade se uzeti u zapisnik.

§ 13.

Karnostnu iztragu određuje:

- a) proti predstojnikom šumarskih ureda kr. zem. vlada;
- b) proti svim ostalim činovnikom i službenikom predstojnik šum. ureda.

Kr. zem. vlada vlastna je odrediti karnostnu iztragu proti činovnikom i službenikom zemaljske imovne obćine bez razlike.

§ 14.

Karnostnu iztragu vodi:

- a) proti predstojniku šumarskog ureda jedan po kr. zem. vladu odredjeni viši činovnik šumarskog odsjeka;
- b) proti svim ostalim činovnikom i službenikom po predstojniku šumarskog ureda odredjeni viši činovnik istoga ureda.

§ 15.

Karnostno povjerenstvo sastoji se osim iztragu vodećeg člana:

- a) u prvoj molbi od dva činovnika šumarskog ureda i jednog kotarskih šumarija;

- b) u drugoj molbi od tri činovnika kr. vladnog šumarskog odsjeka.

Članove povjerenstva imenuje kr. zem. vlada na tri godine.

Svakomu ovih dvaju povjerenstva predsjeda po činu najstariji. Član iztražni ne ima pravo glasa, već jedino referadu.

Za predstojnika šumarskog ureda odlučuje u prvoj molbi karnostno povjerenstvo kr. vladnog šumarskog odsjeka, a u drugoj molbi ban.

§ 16.

Karnostno povjerenstvo kao i zemaljska vlada može prema potrebi odrediti nadopunu karnostne iztrage.

§ 17.

Proti presudam karnostnog povjerenstva mogu priziv uložiti:

- a) stranke;
- b) predstojnik šumarskog ureda.

Prizivni rok jest 14 dana od dana, kad je stranci dostavljena presuda.

U istom ovom roku imaju se podnjeti izražni spisi ujedno s izvješćem o posledku karnostne iztrage kr. zem. vladu, ako je ista odredila karnostnu iztragu proti dotičnom činovniku ili službeniku.

§ 18.

Privremeno ima se činovniku ili službeniku obustaviti služba i plaća:

a) ako je u redovitom postupku kaznenom odredjen zatvor istoga, ili ako bude proti njemu izrečena osuda, koja još nije postala pravomoćnom, a glasi na gubitak službe, ili gubitak taj sledi po zakonu.

b) ako bude u postupku karnostnom izrečena presuda glaseća na odustup od službe, ne budući postala još pravomoćnom;

c) kada padne pod stečaj;

d) kada to prema naravi i težini prestupka zahtieva sigurnost i ugled ureda ili uspjeh povedene iztrage.

§ 19.

Povrh toga može se činovniku ili službeniku privremeno obustaviti služba i plaća, ako proti njemu bude poveden postupak kazneni ili karnostni, iz kojega bi mogao slediti odustup od službe.

§ 20.

Pravo privremeno obustaviti činovniku ili službeniku službu i plaću pripada:

1. kr. zem. vlad;
2. karnostnom povjerenstvu;
3. predstojniku šumarskog ureda samo službeničkom osoblju;
4. neposrednomu predpostavljeniku dotičnoga činovnika ili službenika ali samo u osobito prešnih slučajevih.

§ 21.

Proti privremenoj obustavi od službe i plaće može se uložiti utok u roku od 8 dana na šumarski ured, ako je obustavu odredio upravitelj kotarske šumarije, inače na kr. zem. vladu. Taj utok ne ima odgodne moći.

§ 22.

Dok traje privremena obustava, bere dotičnik samo polovicu plaće, stanarinu i ogrjevni deputat.

Oni, koji doista drže konje, beru još paušal za uzdržavanje istih i depatitno zemljište; no dužni su u slučaju potrebe službene svomu zamjeniku konje na uporabu staviti, ako taj zamjenik nije providjen paušalom za uzdržavanje konja.

Pridržana beriva imadu mu se poslije sva izplatiti, ako bude proglašen nekrivim.

§ 23.

I onda, ako obustavljenik nebude pronađen sasvim nekrivim, može se u slučajevih osobita obzira vriednih dosuditi posvemašnji ili dioni povratak pridržanih beriva.

O tom da li se i koji dio pridržanih beriva imade dotičniku izplatiti, odlučuje karnostna vlast u karnostnoj presudi.

§ 24.

Svaka dosudjena kazan karnostna ima se zabilježiti u sposobniku dotičnoga činovnika ili službenika.

§ 25.

Rokovi ustanovljeni u ovom zakonu ne mogu se produljiti.

Podnesci zakašnjeni imadu se ureda radi odputiti.

§ 26.

Kada minu tri godine, može činovnik ili službenik, ako se je za to vrieme vladao bezprikorno, zaiskati, da se izbriše ukor, ubilježen mu u sposobnik.

Odluka o tom pristoji onoj karnostnoj vlasti, koja je ukor podielila.

§ 29.

Svi zakoni i naredbe, koje i u koliko stoje u oprjeci s ovim zakonom, stavljuju se izvan kreposti.

Obrazloženje.

Razvojačenjem hrvatsko-slavonske vojne Krajine bijaše volja Njegova ces. kr. apošt. Veličanstva kralja, da se krajiškomu pučanstvu njegove, vjernošću i hrabrošću stečene zasluge priznaju obće koristnim i trajnim darom.

Jedini dar, koji je toj uzvišenoj namjeri premilostivog kralja odgovarati mogao, bijahu šume, za našeg krajišnika više nego sam novac vriedne, uz koje je on od pamтивieka prirastao, te bez kojeg prirodnog dobra se njegov obstanak ni na najmanje vrieme pomisliti dao nebi; a kako u Krajini država razpolagaše sa tolikim obiljem svakovrstnih šuma, to vrlo plemenitoj želji uzvišenog gospodara bijaše lako udovoljiti.

U tu svrhu bi odlučeno taj ogromni državni imetak medju državom i narodom po vriednosti preploviti, te krajišnika po jednakih zaslugah i jednakom vrednošću nagraditi.

Prepolovljenjem vriednosti imala se je država ne samo riešiti šumskih služnosti, koje je ona u smislu zakona od godine 1860. bila dužna krajiškomu pučanstvu podavati, već iza podmirenja služnostne pripadnosti narodu još preostaviti razpoloživih šuma na unovčenje, u svrhu pokrića uprave, poreza, gojitbā itd., te obće koristonosnih investicija.

Ta uzvišena zamisao Njegovog c. kr. apošt. Veličanstva kralja oživotvorenja je na brzo segregacijom slavonskih hrastika, kasnije i njekih gornjokrajiških šuma, nu promašila je smjer jednakog priznanja zasluga upravo kod najsirošnjeg pučanstva bivše ličke, slunjske prve, a donekle i druge banske bivše krajiške pukovnije.

Država u tih dosta napučenih krajevih sama sa manje površine lošijih šuma razpolazuć, malom sadržinom po vriednosti preplovjenih šuma pučanstvu, ne samo nije mogla namiriti služnostne pripadnosti zakona od godine 1860., već je istomu pučanstvu provedenom diobom narasaо još novi i razmjerno dosta osjetljiv teret, plaćanjem šumskih užitaka u svrhu podmirenja troškova za upravu, porez i ino uzdržavanje pripalih šuma.

Plemenita dakle namisao stvoriti narodu u tom pogledu obezbiedjenu budućnost, odmah se po porodu izjalovi, pa s toga ne moguće u prvom početku, kao ni sada ta institucija u većini naroda uhvatiti pravoga litorjena i znamenovanja.

A kako i bi, kada takav krajišnik u zavičaju svom bez zasluge i osobitog zemljišta, putujući se po tudjem svjetu za koricom kruha — mora krvavo zasluženu krajecaru iztisnuti za naramak ogrievnog drva i ono nješto kukavnog spašišta na kamenitih gorskih obroncib!

Tako je svršen taj po cielu bivšu vojnu Krajinu znameniti čin, kojemu nam je dužnost lieka tražiti.

Autonomiju i upravu mjestnim občinam pojedine krajiške pukovnije pripalih šuma, odlučeno bi separirati, stvoriv za svaku pukovniju tako zvanu

imovnu obćinu, te od postavljenih 11 imovnih obćina iste narodne institucije jednu od druge u svakom pogledu razdvojiti.

Upravo to je i uzrok, da je autonomija i uprava uz svoju neshodnost kod osnovanih manjih imovnih obćina ruzmjerno izpala skupocjenom, pa da pravoužitnici umjesto prije obilnih i bezplatnih šumskih užitaka sada uz nestasnicu istih, jedva terete, koji su timi neobhodno nuždnimi užiteci skopčani, namirivati mogu.

To nam je donio u prvi mah stvoreni zakon od 15. lipnja 1873., a onaj od 11. srpnja 1881. taj sistem autonomije i uprave nije popravio, pa s toga naklonost naroda toj instituciji sve više izčezašće, a uz nezadovoljnoga gospodara postadoše i sluge uprave, boreći se tolikimi neprilikama za uzdržanje svoje imovne obćine, sa stanjem i uredjenjem takovim nezadovoljnji.

Javno je s toga već odavno prevladalo mnjenje, da je skrajna potreba preustrojiti tu narodnu instituciju.

Ako i ne možemo izpraviti, što je glede služnostne pripadnosti prigodom segregacije kod njekih pukovnija pogriješeno, niti se možemo u promjenu teritorialnog vlastništva i užitka ovlaštenika sadanjih imovnih obćina upuštati; to ipak shodnjom autonomijom i upravom te institucije možemo toga mnogo izravnati, a naročito odteretiti pučanstvo pasivnih imovnih obćina od plaćanja užitaka, što mu pripala šuma po potrajanom dohodku u dosta maloj izmjeri pruža, te ga u pomanjkanju tog prirodnog dara poduprijeti bar provadjanjem najpotrebitijih investicija.

Nacrtu ove osnove s toga je smjer predočiti šumarskim i inim mjerodavnim krugovom, na koji način bi se autonomija sadanjih imovnih obćina dala svesti na svoje pravo stanovište, uprava osredotočenjem popraviti i znatno pojftiniti, a ipak učiniti napredak ne samo u struci, već u cijeloj toj instituciji, bez uštrba po današnju autonomiju i prikrate prava ovlašteničkih.

Za izvedenje svega toga od potrebe je sprijateljiti se s načelom, koje javno mnjenje već dulje vremena zagovara, naime od skupa svih imovnih obćina stvoriti jednu zajedničku moćnu narodnu instituciju pod naslovom i svimi pravi zemaljskih institucija.

Kada smo s otim načelom, koje je u početku osnove uvršćeno, te koje se je imalo odmah iza segregacije šumâ oživotvoriti, na čistu i onda su nam ostale ustanove zakonske osnove jedino posljedica i proizvod tog načela, koje bezdvojbeno svaki šumar, upravnik i rodoljub bez ikakovog oklevanja i bojazni poprimiti može.

Tomu jedino pravnomu načelu ne može se napokon ni ovlaštenik imovne obćine protiviti, jer se u osnovi ni ne radi o najmanjoj prikrati ili promjeni njegovih služnostnih prava, već jedino o poboljšanju i pojftinjenju uprave, te uzdržanju pasivnih imovnih obćina a odterećenju njegovog za dom i rod jednakimi zslugami ovjenčanog druga i pobratima!

Zemaljska imovna obćina pružala bi tada uz bezplatno podmirenje pravoužitničkih potrebština krajiškomu pučanstvu kamate glavnice za narodne in-

vesticije u tako pogodnoj mjeri, kakove izuzam krajiske investicionalne zaklade nijedna institucija u kraljevini našoj, pa i u cieoj monarkiji pružati ne može.

Ne samo što ta zemaljska institucija već imade znatnih gotovih glavnica, već kod nje u šumah leži još sila sada mrtvog kapitala, što će s razvitkom industrije i potražbom za liesom naći vazda dobru prodju na svjetskih tržistih.

Kod svakog preustrojstva dolazi u prvom redu pitanje pokrića i shodnost uredjenja. Vidimo ujedno, da moderne uprave raznih struka, ako ne najpovoljniji uvjet glede pokrića, to ipak usredotočenjem viših vlasti poboljšanje uprave postizavaju.

Ugodno nam je s toga iztaknuti, da su kod institucije zemaljske imovne obćine ova ta uvjeta tako povoljna, da se već povoljnijimi pomisliti ne dadu.

Jedinim ujednostručenjem autonomije i usredotočenjem uprave pokazuje se tuj prama sadanjem izdatku prištendnja od godišnjih 40.000 for., prem činovničtvu sadanjeg stanja u glavnom ovim preustrojstvom nije ni malo reducirano, pače kod njekojih šumarskih ureda još pomnožano.

Tolika godišnja prištendnja uz poboljšanje uprave zasluzuje obzira kod proračuna manjih državica, a nekmo li kod jedne institucije, koja zastupa samo jedan dio pučanstva naše zemlje.

Prištendnja ta potiče iz ukinuća predsjednika i gospodarstvenih odbora, te reduciranja zastupstva sa circa 17000 for. istom svotom kod podvornika, dnevničara putovanja i stvarnih izdataka šumarskih ureda, a tek neznatnim djelom kod razredjenja činovničkih kategorija.

Autonomija sadanjih imovnih obćina i uprava (činovničtvu s uredi) stoji po rali šumske površine poprieko 20 novč., a ovim preustrojstvom 16 novč., dakle uz bolje uredjenje za 20% manje.

Slična uprava kod kr. državnih šumarskih ureda u bivšoj vojnoj krajini po najnovijem sustavu stoji po rali 24 novč., od sadanje imovne uprave za 17%, a buduće 34% više.

Kod kategorija i plaća činovničkih uzele su se za mjerilo plaće i beriva kod kr. državne šumarske uprave namještenog osoblja i inih zemaljskih činovnika, pa ako ista i nisu baš obilato odmjerena, to je ipak predvidjeno, da činovnik prama svom zvanju pristožno izlaziti i na sigurno promaknuće od najmanjeg beriva 300 for. do 1600 for. računati može.

Buduć cieja institucija po ovoj osnovi prelazi u upravu kr. zem. vlade, to je opravdan pasus, da se osoblje imovne obćine imenuje po načinu zemaljskih činovnika, te da nosi naslov i uživa sva prava zemaljskih činovnika.

Najpoglavitije, što je kod ostvarenja uprave imovnih obćina, makar one bijahu separirane, previdjeno, jest svakako zajednički činovnički status.

Status kao jezgra svakog staliža žaliboze do sada nam posve manjka, što je povodom, da se kod namještanja mnoge nepravilnosti dogadjaju.

Zakonodavac, stvarajući godine 1881. zajedničku mirovinsku zakladu, svakako je morao ustanove glede statusa prepolagati, a moramo se upravo čuditi,

kako je toli važan paragraf mogao iz pera izpasti. Pa kada svaki staliž imade svoj status — kada i naši drugovi u provincialu živo nastoje oko uređenja posebnog statusa, onda bi bilo upravo neoprostivo, da ova u zemlji najbogatija i najvažnija institucija, koja broji sada već preko 100 činovničkih sila, u toj sa svih stranah poželjeljoj ustanovi, prikraćena ostane.

Ovom prigodom iztaknuti moramo i ustanovu glede prelaza iz službe zemaljske, gradske ili občinske u imovno — občinsku i obratno neprekinućem za mirovinu uračunivog doba, što bi bilo svakako po našu zelenu granu osobiti napredak; — a blagodati te ustanove po sve interesujuće stranke tako su jasne, da im ne treba dalnjeg razlaganja.

Glede berivā šumarskog osoblja trebati će još viečati šumarski uredi, pa kako se isto neće od sadanjih mnogo razlikovati, to je posve opravdano, da se ona kasnije naredbenim putem proglose.

O umirovljenju šumarskog osoblja do sada ne postoji nikakov zakon.

Plemenita zamisao uprava pojedinih imovnih občina s toga bijaše, da osniva bar svaka za se mirovinske zaklade službenika. Ako se ne varamo, to slične zaklade postoje sada već kod svih imovnih občina prinosom službenika i po zastupstvu iz blagajne imovne občine opredieljene svote.

Pošto te zaklade predleže svestranoj kontroli, to glede sigurnosti istih nebi mogli prigovoriti, ali je prinos u iste ipak odvisan, a pravila o umirovljenju tako raznovrstna; da bi za obezbiedjenje budućnosti osoblja bilo probitačnije te zaklade sa sadanjimi glavnicami spojiti sa zajedničkom mirovinskom zakladom činovnika, u koju institucija imovnih občina, kao i dotični službenik, po stanovitom ključu doprinašati i sva prava zemaljskih službenika uživati ima.

Zaglavne i prelazne ustanove naerta ove osnove uvjetovane su iz občinitih ustanova, pa s toga dalnjeg razlaganja ne trebaju.

Druga osnova o karnostnoj odgovornosti činovnika i službenika, namještenih kod institucije zemaljske imovne občine, ne manje važna je od prve.

Karnostni postupak, koji sada u gornju svrhu kod imovnih občina rabi, već se je preživio, te nije do imovnih občina nigdje u porabi. Sve struke povele su se u tom pogledu za liberalnijimi zakoni; samo naša mora sve ono, što je pred decenija skovano, držati za svetinju, ako u istinu i nije.

Nije s toga pretjerano, već upravo pravedno, da se u tih zakonskih ustanovah povedemo za upravom drugih grana.

Sam postupnik priredjen je po onom za zemaljske činovnike s tom promjenom, da kod zemaljske imovne občine proti činovniku i službeniku iztragu vodi strukovnjak i presudu izriču stručna karnostna povjerenstva. Mi imademo nješto slična kod kr. državne šumarske uprave, a i drugdje je po svetu priznato i uvedeno, da kod svake struke u karnostnom postupku opet stručar s najboljim uspjehom djelovati može.

U ostalom je postupnik taj tako jasan i u svih točkah umjestan, da bi svako dalnje razlaganje bilo suvišno.

Zaključujući ovo kratko obrazloženje želimo, da nacrt osnove nadje uvaženog odziva i kritike u našoj zemlji, te da kod preustrojstva šumarske struke posluži mjerilom, a mi ćemo svakoj točki ustanove sa svakog gledišta obširnijeg razlaganja, erpljena mnogogodišnjim izkustvom na istinitih činjenicah, u svako doba rado pružiti.

Žirovina i prodaja svinjâ u god. 1889/90.

Oborine meteorologične kao snieg, kiša, tuča, grašica i rosa izvanredno djeluju na organičnu produciju i raztvaranje tla u branive čestice, zato i jesu već do danas višegodišnji podatci meteorologičkih promatranja šumaru i gospodaru od velike koristi, a vidićemo i po samu trgovinu.

Velike gromade snega u planinama reguliraju tečajem proljeća i ljeta: kiše, tuče, grašice i rose i mi već po tom izvjestno nagadjamo, da će iza mnogoga snega u ravnicama i dolinama prevlažno biti i da će u najnižijih livadah, jer su premokre i prehladne, malo siena uroditi, a obratno na uzvišenijih sienokošaš.

Iza ovakove zime veselit će se dakle prihodu siena goranin, a stanovnik ravnice će kuburiti.

Oranice na brežuljčićima ili propustnom pjeskovitom tlu dobro će radjati, al' će naopako proći onaj gospodar, koji je takve godine zasadio n. pr. krumpir u ravnom položaju ili nepropustnom žilavom tlu — već prije dozrelosti će trunuti.

Šumar imati će tim veći prirast drva, pa i ploda, što je jedno od drugog ovisno, a tako isto i voćar u godini iza velikoga snega, čim su njegove sastojine na sušem tlu, bilo to poradi položaja ili sastavine tla, a po tom i obratno.

Znamo pak, da su šume vazda iza krčenja ratarâ ostajale na nepristupnijih i višijih položajima i s toga možemo zaključiti, da je poprječno šumski prirast i plodorod upravo one godine najveći, kada gospodar (ratar) o prevelikoj vlagi govori.

Zima g. 1888/9. bila je po ratara vrlo povoljna, što nam dokazuju dovoljne proljetne, pa evo i ljetne kiše s ostalimi oborinama, a i sve one šume, koje leže izpod 150—200 metara relativne visine, imati će ove godine eminentan prirast drva i ploda, a koje više leže, tek poprječno onaj godišnji dohodak, kako to u srednjih godinah nalazimo.

Priroda stvorila je zakon, da je u dotičnoj godini i životinjski razvitak mnogobrojniji, čim je obilniji vegetabilni proizvod, pa zato nam je i ova godina izim ostalih kukaca, leptira, miševa, zeceva, trčaka itd. i nemilu životinju t. j. gubara u neizmernom broju donijela.

Ovaj po šumu štetni leptir daleko je po svojoj gusjenici u našoj domovini veću štetu nanesao, nego je to kadra učiniti vinogradarom filoksera ili vinska medljika.

Gubarova gusjenica obrstila je lišće do gola, po svih podravskih i posavskih šumah, lišivši ovako drveće onoga stroja, koji glavno hranivo upodabљa stablu i plodu. Naravno je, da možemo i prirast obrštenoj šumi u razdobju, dok gola stoji, označiti ništicom, a plodorod t.j. žirovinu svakako je ništica.

(Ova bi godina vrlo prikladna bila zato, da se ustanovi gubitak prirasta poradi pomanjkanja lišća!)

Prema do sada tumačenim pojavima u prirodi mogli bismo s pomoću meteorologičkih podataka doći i do zaključka, zašto je upravo godina 1888/9. obilnom bukvicom urodila, jer znamo da upravo bukvica leži iznad 150 metara relativne visine. S toga su nam i šumski miševi na miliarde eto proljetos urodili, a možemo u tom naći i razlog, zašto nam gubareva gusjenica ne dodijavaše ove godine u lužnjacih, kitnjacih i gradjenicah . . . , koji zauzeće šumišta iznad 200—300 metara absolutne visine.

Mi u tih položajih i vrstih hrastovih šuma nalazimo čak do najvećih vrhunaca gubarevu gusjenicu n. pr. na vrh Kapovca, Psunja, Fruške gore, Bila, Garića, Sljemena i Kalnika, al samo toliko, da nam na plodorod ne će štetno uplivati. No čudnovato je, da tu gusjenicu i ovdje tim rjedje nalazimo, čim su položaji šumišta viši ili još točnije označeno:

„Gdje je ovogodišnja proizvodnja šumišta obilnija, ondje i veći broj gubareve gusjenice nalazimo.“

Vraćajući se sada na moj naslov zaključujem, da će nam u Hrvatskoj i Slavoniji za žirenje preostati samo hrastove šume (bukvice ne ima nigdje) u požeškoj dolini između Dila — Krndije — Psunja i Papuka, nešto izpod Fruške gore, izpod Psunja, te izpod Bila od Slatine do Koprivnice; nadalje izpod Garić-vrha, Sljemena i Kalnika ili ako to u površju označimo, circa 150—200000 jutara, a po jutru prema bonitetu, nadajmo se dohodku od 2—8 hektolitra (reduceirano jutro na čisti hrastik i sklop 1·0).

U razdobju, kad sam ovaj člančić sastavio, počeo je osobito cerov žir opadati, pa nješto manje kitnjakov i gradjenov žir, a najmanje lužnjakov i to u požeškoj županiji, svakako poradi velike sunčane pripeke, koja već mjesec dana iza vlažnog proljeća abnormalno tlo suši, a i jednom jakom hladnom kišom je to pospešeno bilo.

Mi smo šumari rijedko kada polučili odštetu za žirovinu po 1 hektolitru više od 10—50 novčića; prem da znamo, da se efektivna vrijednost hraniva napram raži, računa kao 0·4: 1·0 i da bi nam se po ovom računu tek tada žirovina razmjerno naprotiv ratarskom proizvodu pravedno odštetila, kada bi nam užirena svinja odplatila 1 hektolitar sa 1—1·50 for.

Ovojesenska žirovina pro 1889/90. skupo će se platiti i tko ju od šumara temeljito procienio bude, taj i može računati na odštetu, po hektolitru od 1—1·50 for.

Ja to tvrdim već radi navedene okolnosti, što je gubareva gusjenica uništila žirovinu ne samo onkraj Posavine i Podravine, već i onaj kraj u Bosni i u Ugarskoj, a ta nestaćica izvjestno postoji u hrasticima lužnjaka i uz priroke Save i Drave, pa i Dunava, dakle još i u Rumunjskoj i Srbiji, a ovdje i leže glavne šume, koje svinjogojstvo uzdržaju.

U god. 1889/90. izraziti će se sjajno regulativni upliv žirovine na svinjogojstvo i trgovinu, a žirorod, tko ga ima, razveseliti će gospodara, jer će nastati u cieni jagma.

Već 5 godina stojale su ciene svinjam lošo, a god. 1888/9. podigla se ista malo ne na dvostručno, jer su mnogi seljani udesili svinjogojstvo sa stegnutim razplodom osjećajući, da im je preskupo žirenje (ovo je nastalo iza dioba šumâ, pa stavljanjem velikih površina u branjevine), pa jer su i zato svinjogojci broj svinjâ napram žirovitim šumam na minimum izravnali; i s toga i ciene čvrše držali, naravno je dakle, da su i inozemci kupujući naše svinje kao veliki kapitaliste samo njeko vrieme englezkom i američkom svinjom naša tržišta potiskavati mogli, ali već god. 1888/9. i opet na ciene prije 5 godina postojale trgovinu i nama svratiti morali.

Taj rapidni poskok cienam svinjâ obodrio je seljačtvo, da iza g. 1888/9. što više jesenjakâ i proljetnjakâ uzgoji; al eto opet zlo, što nastaje pomanjkanjem žirovine i ovo će biti, pa i mora biti uzrok, da će naši Posavci i Podravci jesenâ iza toga, kako pohrane bundeve ili ostati bez žirovine ili kupiti ovu uz veliku cenu. Zato bih mogao svjetovati svim, da tu okolnost uvaže, pa upravo od sada do jesenske žirovine što više svinjâ razprodadu, ako im je stalo, da gubitku izbjegnu!

M. Radošević.

Šumski paviljon na svjetskoj izložbi u Parizu.

(Svršetak.)

Dosada smo govorili o onim šumskim izložcima, koji su iz šumâ, što stoje pod državnom upravom Sve je to osobito koncentrovano u trokaderskom paviljonu. No imade na Martovu polju među francuzkim odjelima i drugih izloženih predmeta šumske struke, o kojima smo radi da progovorimo. Pustit ćemo s vida službene odjele, pak ćemo govoriti o nastojanju pojedinaca, koji su kod izložbe sudjelovali. Trebat će, da spominjemo i imena. To je nuždno, jer osobna inicijativa mnogo vrijedi. Za sada ćemo imati pred očima samo izlagače iz Francuzke, pak ne ćemo spominjati niti naselbina francuzkih. O naselbinama i o tudjim zemljama govorit ćemo poslije.

Njekoliko posjednika departementa landeškoga (Landes), medju kojima spominjemo g. Julija Šambrlana (Chambrelen), potrudilo se, da izlože dragocjene produkte iz velikih šuma ove okolice. Izloženi predmeti veoma su umno izabrani, samo bismo željeli, da ih je više. Spomenut ćemo drvene podnice za pločnike, koje će se upotrebiti za popravak pariških ulica, a bit će veoma dobre, bolje nego što su takove podnice iz sjevernih šuma, jer su trajnije, a uza to jeftinije. Treba ih preporučiti i zato, što su francuzke, što su narodne — naše. Ne možemo dosta pohvaliti nastojanja, koje su tim pokazali, da našim šumskim proizvodima otvore prodajni prolaz u Francuzkoj i u tujini, dok evo svaki dan možemo vidjeti žalostne prilike što se upravo toga tiče, a svakomu su te prilike dovoljno poznate.

Uz landešku (Landes) izložbu rado bismo bili vidjeli izložke iz Solonje (Sologne), koja imade u mnogom analogan položaj. Treba da žalimo, što nijesmo ništa vidjeli. Pletenje kotaricā (košarica) nije dosta zastupano, prem da su njeke tvrdke izložile nješto. Nemojmo zaboraviti, kako se Nijemci upiru, da nam otmu važnu ovu granu obrta. Mi smo već više puta spomenuli to njihovo nastojanje, ali se, kako nam se čini, nije nitko našao s naše strane, tko bi osjetio pogibelj i spremao se na borbu.

Mi smo mislili, da će izložba strojbarstva biti zastupana u ovom odjelu, jer se u strojbarstvu upotrebljava trijeslovina. Pa i zbilja imade ovdje njekoliko radnika, koji pokazuju različite kemičke ekstrakte, koji se u toj struci upotrebljavaju. Upravo ovakovih ekstrakta a i prirodnina nalazi se i u drugim odjelima kojekuda raztepeno, pa upravo taj nedostatak kombinacije odaje nje-kako inferijornost te grane obrta, no možda je to samo na oko.

Industriju pluta zastupa mnogo reprezentanata. Najoriginalnija i najbizarnija, mogao bi čovjek kazati, izložbe te vrsti jest ona, što ju je priredio g. Capgrand-Mothes, koji je u tom dovoljno poznat. Stari, šuplji panj, kolosalnih dimensija, opasan je velikom trikolorom, na kojoj su povješane počastne medalje, što ih je dobila u natjecanju ta tvrdka, koja je za čudnovati specimen svoje industrije uzela stari, šuplji panj.

Drveni je ugljen dovoljno zastupan. G. K. Desuš i dr. (Desouches et Comp.) znao je od ovakove nezahvalne materije sačiniti ipak nješto priyatno za oko. Tvrđka Monkare (Moncarré) izložila je drvene škrinje za odpremanje (emballage), drvene kutije i drveni papir, sve je to lagano i čvrsto. Francuzko društvo za rezanje drva izložilo je mnogobrojne proizvode savršeno izradjene. Napokon se iztiče drveno postolarstvo ogromnom jednom postolom, koja je duža od metra, a široka 35—40 cm. Budući da se je s punim pravom moglo unaprijed znati, da će ova postola dosta nepraktična biti za nošenje, nije načinjena jošte jedna — da bude par — pak se nijesu ni prevarili!

Najsjajnije je svakako zastupano u ovom odjelu umjetno stolarstvo. Kada potanko pregledavaš tu granu obrta na izložbi, upravo si zaslijepljen lijepim onim nuančama i sjajnim materijalom, što rijese najljepše pokućstvo na svijetu, t. j. pokućstvo francuzko. Primjerici su dakako većim dijelom gradjeni od ino-

zemnoga drva, no ima ih i od francuzkoga dosta. G. Viguës sin iz Pariza izložio je krasnu cjepanicu od madagaskarske ebanovine jedan metar visoku a 0·30 met. u premjeru debelu; jednu mozaik-ploču, koja je sastavljena od 116 vrsti drveća; jedno stablo od ružinoga drva, visoko 1·20 met. i debeloga 0·20 u premjeru; veoma krasne ploče od kvrgastoga orahovoga drveta. Treba također da spomenemo i druge ploče od kvrgaste orahovine iz turske Azije i Francuzke.

Kurijozum čitave izložbe iznijela je tvrdka Žirardo (Girardot), naime ogroman panj meksičkoga akažua (acajou, Mahagoni), koji imade u obsegu 6·80 met., visok je 4·10 met., a važe 7.000 kg.

G. C. Spilmeker (Spillemaeckers) izložio je planke od kvrgaste orahovine od kojih jedna već razpiljena na 1·317 pločica imade vrijednost 11.500 franaka. I tvrdka Monžno (Mongenot) izložila je upravo prekrasnih stvari, no treba da prestanemo . . . idite i vidite. Sve su ove tvrdke iz Pariza.

Svatko znaće, da uzprkos tomu, što se naša izložba zove svjetskom, većina evropskih narodnosti nije na njoj službeno zastupana, prem da se je s oficijozne strane mnogo o tom nastojalo. Izložba 1889. godine mnogo je inferitorija, što se tiče šumskega proizvoda, od izložbe god. 1878. Osobito to vrijedi za Švedsku, Norvežku, Rusiju, Austro-Ugarsku itd. Svatko, tko je pomno posjećivao pojedine odjele, bio je iznenadjen. Na sreću možemo zabilježiti i u tom njeku odštetu.

Petnaest godina naime od prilike tomu natrag počele su republike južne i srednje Amerike biti sve to važnije. Trgovački njihovi odnošaji sa čitavim naobraženim svjetom veoma su se pomnožali. Izvoz agrikulturnih i šumskega proizvoda napreduje sve više i više. Napokon kao posljedica čitavoga ovoga napredka razvila se tjesna financijalna sveza izmedju ovih produktivnih zemalja i Evropé, osobito Francuzke. Prema tomu bilo je veoma probitačno za ove američke republike, da budu službeno zastupane na pariškoj izložbi, pa da iznesu na vidjelo, što su i što mogu. Pa to su one i učinile. U povorci originalno gradjenih paviljona izloženi su dragocjeni proizvodi njihovih zemalja, medju kojim proizvodima bez sumnje prvo mjesto zauzimaju šumski proizvodi.

Ove republike nijesu izložile lijepo izradjena pokućta itd.: njima nije stalno do umjetnosti, nego do trgovine. Tako je republ. Argentina izložila bezbroj primjeraka drveća različitih vrsti. Medju rijedkim predmetima spomenimo kolosalni stol od jednoga komada brazilskoga cedra. Taj je stol dug ništa manje nego 6 met., širok 1·70 met., a debelo 0·12 cm. Spomenimo jošte dvije planke od drva Quebracho; svaka je duga 14 met., široka 0·50, a debela 0·15 do 0·20 cm. Ne spominjući mnogobrojnih primjeraka različitih vrsti drveća, podjimo u prvi sprat, gdje je pokućvo, koje je izradjeno u toj zemlji. Ne će nas doduše zanimati umjetnička strana toga pokućta, no zanimat će nas različite nuanče eksotičkoga drveća, koje je kod nas većom stranom jošte nepoznato.

Spominjući samo u obće republiku Paraguay, Dominicaine, Salvador i dr., od kojih je svaka izložila prekrasnih primjeraka drva za pokućstvo, gradnju, boje, ekstrakte itd. spominjemo jošte Australiju i Tasmaniju, koje su izložile samo vrst encalyptus i akaciju, no toliko ima odlikâ ovih vrsti, te i ti produkti podaju dosta raznoliko lice.

Brzo smo gotovi sa šumskim produktima evropskih zemalja. Spomenimo ipak ono nješto nastojanja, što ga je pokušala Rumunjska izloživši dosta zanimiva stabla poradi svojih dimensija. Austro-Ugarsku zastupa četiri ili pet izlagača, medju kojima se iztiče tvrdka Šmit iz Budimpešte. Ova je tvrdka izložila zanimivih cjepanica, medju kojima su dvije — čini se, da su od jednoga hrasta, — koje imadu dolje u obsegu ništa manje nego 5 met. Lijepa skupina planaka popunjene Šmitovu izložbu, bez koje bi austro-ugarska izložba, koja je 1878. god. bila upravo sjajna, 1889. god. bila sasvim neznačatna.

Izložba francuzkih naselbina u cijelosti je dosta lijepa, no ipak nema imposantne skupine šumskega proizvoda. Izlagača imade dosta, tako da industriju pluta i njezine ogranke zastupa do trideset izlagača. U cijelosti je ta industrija dovoljno zastupana.

Pripravljača kore za trijeslovinu imade takodjer dosta. Osobito se iztiče Dr. Ljudevit Goše (Louis Gaucher), iz Temušana (Témouchent, u provinciji Oran u Africi), koji je izložio drva i kore australske akacije, koja se dade izvrstno upotrebiti za trijeslovinu. Uza sve nedostatke alžirske izložbe izložilo je upraviteljstvo te naselbine lijepu botaničku sbirku različitih vrsti eksotičkoga drveća, koje se tamo aklimatizovalo.

Sasvim je drugačije s Tunisom: tu je sve sabrano u malenu paviljonu, sagradjenu veoma bizarno, koji ti se osobito mili, poradi šumsko-divlje gradnje. Ako još spomenemo, da je u paviljonu namještena tuniška garda veoma bogato odjevena, onako od prilike, kao alžirske spahije, bit će svakomu razumljivo, zašto svjetina ovamo tako grne, da je više puta zaprečen prolaz. Drveni predmeti, što su izradjeni u Tunisu, veoma su zanimivi. Razumije se, da su veoma primitivni. Medju njima opazimo stari rimski plug, takav, kakav je bio u uporabi prije dvije hiljade godina. Ratarski tuniški narod misli, da je taj plug jošte uviek prikladan za većinu poljskih radnja. Mi naprotiv mislimo, da se je zemljiste poslije toliko stoljeća bijede i robstva pogoršalo, pa da će Tunišani bolje učiniti, ako počnu raditi modernim, savršenim plugovima, umjesto da drapljvu zemlju starim ovim rimskim plugom. — Nemojmo zaboraviti savršenih primjeraka plutove industrije i njoj sličnih. Nije se zaboravilo ni na faunu tunišku. U obilju imade vepara, veoma malo jelena. Jedne i druge životinje mogu se na izložbi vidjeti nadjevene te su i one na ukras nutarnjoj dvorani.

Ugodno nas je iznenadilo, što tuniški gardisti govore savršeno francuzki, te su nas mogli u svem po našoj želji uputiti. „Le Bois.“

Kako da se nabave nova vrela privrede za žiteljstvo hrvatskoga Primorja?

I. Uzgoj rujikâ.

Ruj (*rhus cotinus*, Sumach od Perückenstrauch), kad bi se umno uzgajao, mogao bi biti izdašno vrelo dohodka za stanovnike našega Primorja, što dokazuje uzgoj rujikâ u Siciliji, gdje ga ima u samoj pokrajini Palermu do 22,825 hekt. zasadjeno. Ruj se umnožava položnicama (Ableger). Na jedan hektar stane 21.200 mlađicâ u razmaku od 0·62—0·70 mt., od kojih se dobiva proizvoda u težini 1670—2135 kg.

Ova biljka uspjeva na plitkom krševitom tlu, dapače i na samoj pećini, ali mu ne prija vlažno glinasto tlo.

U Palermu bilaše g. 1888. izvoz samlivenoga proizvoda rujeva 21,820,316 kg., a nesamlivenoga 3.120.524 kg., a srednja ciena za 100 kila bila je 28—30 lira (a 40 nov. u zlatu).

U Siciliji imade 16 parnih mlinova za mlenje rujevih proizvoda, a u njima radi do 280 ljudâ danomice 12 sati. Svake se godine samelje 380.000 vrećâ (po prilici 23 milijuna kg.) i 28.000 buturâ (Ballen, do 4 $\frac{1}{2}$ miliona kg.).

God. 1888. imao je rujev proizvod u Trstu ovu cienu:

istarški i dalmatinski . . .	10—14 $\frac{1}{2}$ for.	100 kila
tirolski (na fino samlivenog) .	8—9 $\frac{1}{2}$	" "
" (na krupno) " . . .	9 $\frac{1}{2}$ —10 $\frac{1}{2}$	" "
veronski	7—9 $\frac{1}{2}$	" "

Na fino samliven je zato jeftiniji, jer mu se obično primješa lišća od jedne vrsti kalinovke (*Viburnum lantana*) i jedne vrsti risovke (*Vaccinium vitis idaea*).

Ruj bi trebalo svake treće godine i to u kolovozu obrezavati vinjakom (Rebmesser) gladko, što više pri zemlji, jer se je tim načinom nadati vrlo dobrom izboju.

Odrezano stavlja se u svežćiće ili vrećice i tako se, odstraniv doma krupnije grančice, suši na prostom zraku, po tom stuče i prorešeta.

Lišće i nježniji izboji prodavaju se u tuzemstvu kožarima za strojbu (Gerben) ovčjih koža, a za inozemsku prodaju treba prorešetani proizvod u posebnih stupah stući na sitno kao melju i u vrećicah odpremiti.

Kora rujeva prodaje se zelena; takova kupećima na sitno izrezana i preknhana rabi za bojadisanje svile. Kora imade u trgovini dosta dobru cienu.

Nekoji običavaju samo lišće osušiti; na sitno stući te ju kao t. zv. „foglietta“ za crno bojadisanje pamuka uz dobru cienu prodavaju.

Osobito u južnom Tirolu je toj običaj. Ondje se proizvadja godimice do 35.000 ct. pod imenom „sumaco“ („Schmack“).

Nadalje se upotrebljuju i krupnije grančice kao i korenje pod imenom, „legno giallo“ za bojadisanje finijega sukna.

U našem Primorju je proizvadjanje rujevine u zadnjih godina veoma neznatno, prem da bi mogla biti izdašno vrelo privrede za ondješnje siromašno žiteljstvo.

Pred malo godina davale su obćine pobiranje rujeva lišća u zakup. Narančno je bilo, da dotični zakupnici nisu marili za racionalni postupak, već su nastojali, da se što izdašnije okoriste.

Tim bezumnim postupkom nanešeno je mnogo štete, te će trebati jošter nekoliko godina, dok se taj tolik koristan grm opet oporavi.

Iza predstavke trgovačko-obrtničke komore u Senju izdala je visoka kr. zemaljska vlada odj. za unut. poslove naredbu od 6. kolovoza 1886. br. 30828. te je uživanje rujevine dozvoljeno i donekle uredjeno.

Dopušteno je pobiranje rujevoga lišća obćinam samo u vlastitoj režiji, i to svake druge godine, nakon 15. srpnja t. j. kad mladi izboji podpuno odrvene.

II. Proizvadjanje mane.

Mana, koja se u bibliji spominje, da je služila iz Egipta izseljenim Izraeljanom u arabskoj pustinji za hranu, jest sladorasti sok, koji curi iz grančicâ grmića *Tamaxis gallica* manifera, jedne vrsti mariške, poslije uboda jedne vrsti *Coccus-a*. Taj se sok na zraku posuši.

Takova mana proizvadja se uspješno takodjer iz crnoga jasena, osobito pak iz evietnoga jasena (*Ornus europaea*), a ova vrst drveća na našem krasu veoma dobro uspjeva.

Mana služi različito u ljekarstvu, u teknici za bojadisanje i priredjivanje sukna i svile, a nalazi se u njoj jedna vrst sladora zvana Mannit (70—80%), iz kojega se priredjuje takozvani Nitromannit (praskavi manit).

Za proizvadjanje mane imade u pokrajini Palermo (Siciliji) do 2705 hektara jasenika, a prodaje se jedan kg. cievne mane (m. canellata) za 7—12 lira (a 40 nov.); kršne mane (m. communis) 5.65—7 lirâ.

U razdobju od godine 1886—1888. prodano je u Palernu poprječno svake godine 50.000 kile cievne, a 80.500 kila ostale mane za svotu od priliike 500.428 for. a. vr.

Cievna mana kristalizira se odmah na zarezinah, a kršna mana zove se ona, koja se odkrši i zaostaje od pobrane cievne mane na okrajeih zarezinah i u dubinah debla.

Jasenici uzgajaju se u Siciliji kao nizke šume. Porabna doba je obično 20 god. Čim je sastojina 8—10 god. stara, počimlje zarezivanje kore radi proizvadjanja mane. Kod toga posla postupa se kao kod proizvadjanja smole u šumah crnoga bora (*Pinus aust.*). Zarezuje se osobito oštrom spravom koso i to koncem ili u prvoj polovici mjeseca lipnja. Vrstan zarezivač može na dan

3200—3600 jasenika zarezati. Isto stablo može se 12—20 godina upotrebljivati, a svakogodine mora se prigotoviti novi zarez. Nakon toga vremena prestane sok curiti, a stablo se mora posjeći, da se opet pomladi.

Takovo je drvo veoma prikladno za raznu domaću industriju, jer poradi izcjedjenoga soka postaje drvo gušće, čvrše i osobito elastično. Nakon 4—5 godine može se iznova mana proizvadjeti iz mlađih izboja, koji su već 6—7 cm. debeli.

Roneća mona t. j. onaj sok, koji osobito iz prvih zarezina dravlja mnogo iztiče, sabira se u Siciliji pomoću trieska u lišće biline, koja ondje u svakom jaseniku razleće i koja se zove „fico d'indra“ (*Cactus opantia*). Ovo lišće je debelo i šuplje.

Mana sabira se od 10 do 10 dana, izuzam kišovito vrieme, te se stavlja odmah u drvene škatulice i suši na suncu. Po tom se prebira i prebrana slaže u tanke daščane škrinjice i šalje u trgovinu.

U trgovini prodaje se obično mana uz ove cene po bečkom centu:

cievna mana (Cenellata) za 250—270 for.

kršna „ (Rottame) „ 135—160 for.

roneća „ (Geraci) „ 83—115 for.

III. Proizvadjanje mastića (Mastix).

Nadalje dalo bi se po mojojem nemjerodavnom mišljenju u našem primorskom krašu uspješno uzgajati grmlje „Jude“ Trišlja — *Pistacia lentiscus*), koja je svuda po kraškim branjevinama razširena.

Iz ove vrsti drveća proizvadja se na grčkih otocima, osobito na Chios-u u trgovini poznata smola „Mastix“. To je kristalizirani smolasti sok, što curi iz ozledjenih debala i grana Jude i na zraku otvrđne. Rabi osobito u ljekarstvu, i za proizvod raznih predmeta toilette za gospodje, a plaća se $4\frac{1}{2}$ —6 for. po kilogr.

Kod proizvadjanja te skupocjene smole postupa se posve onako, kako je gore opisano za proizvadjanje mane.

Jedno odraslo stabalce daje na godinu 4—5 kila smole. Bolja vrst mastića jest zrnasta, većinom kolik grašak velika, žutkasta, prozirna, krhkta; na prelomu je kano staklo svjetla i prozirna. M. pl. B.

Naše lugarstvo.

Danas, gdje se je posvuda u čitavom svetu uvidjela zadaća šumâ i šumogojstva, radi činjenicâ, s kojih je obstanak šumâ u pogledu narodno-gospodarstvenom za svaki narod i državu bitno pitanje, začele su državne vlasti velikim

žrtvami i obće koristnim zakonskim uredbama čitavo šumarenje dovadjati u sklad, koji uvjetuje današnja šumarska znanost.

Zemlje podližu šumarsko-strukovne zavode i učilista, šumarsko-znanstvena pokušališta, organiziraju uprave oko pošumljivanja goljetih, subvencioniraju šumarska društva i t. d. — Sve je to znak, da je bivstvovanje šumâ danas dnevno pitanje po narode i države.

Kod nas u domovini n'šoj ako i možemo s veseljem konstatovati brigu i podrpu zemlje, moramo ipak opaziti, da se je tek oko racionalnoga šumskoga gospodarenja i šumoznanstva pred jedva dva tri zadnja desetgodišta začelo sustavno i odlučno raditi, dočim ostale zemlje davno nas na putu tomu pretekoše; mi zaostasmo u sustavnom tom razvijatku dosta za njima.

Zemlja naša podigla je duduše šumarski dom znanosti u Križevcim, no proti njemu se stručnjaci i odlični zvaničnici neprijazni pokazuju, budući da ne predmievaju u organizaciji njegovojo za današnje doba onaj bitni uslov za naš budući šumarski pomladak, za koji ga je baš zemlja postavila. Prelazimo to pitanje sada, dosta se o njem govorilo, nama je samo sada iztaknuti, da ima u našoj zemlji volje i snage, da se šumarsko gospodarenje radikalno organizuje. To pregnueće izgladit će već i te opažene manjkavosti rečenoga zavoda.

Državna vlast u otčinskoj svojoj brizi, stegla je sve šumoposjednike pod svoju nadzornu moć; znak, da znade dobro svoju važnu zadaću za obće dobro. Ona se pobrinula, da šumari budu dorasli svojoj zadaći. To je bilo nuždno tim više, čim imamo više šumišta, koja neposredno ne podpadaju pod državno dobro. Jedinstvena stega samo kadra je uzdržati one probitke, što ih imadu i moraju sva šumišta koje zemlje pružati narodu.

Državi s toga dajmo široko i otvoreno polje nadzora osobito ondje, gdje privatni šumski posjed nadmašuje ili usporedno stoji sa državnim, jer osobito takav posjed može priečiti jedinstvenu onu obće koristnu svrhu. I kod nas se s toga zaštićuje šumogojstvo čvrstim zakonom. Pa ako se i opaža u njem, što današnjim okolnostim šumogojstva podpunoma ne odgovara, imajmo nade, da će novi zakon jedinstveni procvat šumogojstva krijenito podići.

Naše šumarsko društvo a i pojedini vriedni stručari uvidjajući, da se u domovini jedinstvenost šumogojstva i šumarstva ne može plodonosno upriličiti, ako nije šumska uprava u zemlji u njekom sredotočju, nisu propustili podići svoj glas i zahtievati organizaciju zemaljske šumarske uprave. I danas mi jošte neimamo u čitavoj domovini prilagodjene centralne šumarske uprave.

Hvala bogu, vriedni stručari sakupljeni na ovogodišnjoj glavnoj šumarskoj skupštini, rezolucijom svojom doskočit će i toj manjkavosti i syladati sve zapreke, koje dosadašnjoj šumar. upravi u jedinstvenosti na putu stoje.

Brižna naša visoka vlada podigla je i školâ, koje drvarsку raznu industriju u zemlji podpomažu i razvijaju. To su naime drvorezbarske i košaračke škole, podignute u najnovije vrieme.

Sve do sada navedeno konstatuje napredovanje naše na polju domaćega šumarstva.

Ali s temelja se zgradâ gradi, tako treba da i mi činimo Na čvrsti temelj dižimo snažne zidine, a na ove tek postavljajmo uresan krov. Temelj našoj zgradi jest lugar, zidina joj je šumar, a krov je ona moćna ruka, koja obima kreće, ravna i upravlja, jest jedinstvena zemaljska šumarska uprava. Sve troje treba da bude u čvrstom vezu.

Da se upitamo, jeli naša kula tim neobhodnim vezom dogradjena, odgovoriti bi morali niečno. Mi možemo kazati, da su bočine i kroz čvrsto ustavljeni a temelj pako joj je trošan. Naša se zgrada za to drma. Temelj — naše lugarstvo nam je slabo i trošno; kamenje bo što sačinjava naše lugarstvo nije tesan kamen, već hrapav i šiljat.

Korjenito dakle uredimo taj temelj, a to čemo postići tek onda, kada ustrojimo lugarnicu, u kojoj čemo nuždno to temeljno kamenje — lugare — tesati i gladiti. Bez lugarnice mi ne možemo danas pomisliti pravo, valjano, stručno lugarstvo, — lugarstvo po zadaći onakvo, kakvo današnja šumarska znanost hoće! Što je ratarnica za poljodjelstvo, to je lugarnica za šumarstvo!

Šumoznanstvo naše zahtieva od svakoga svoga člana velikoga i obsežnoga stručnog znanja, dakle i od lugarstva svoga. Na lugarstvu bo ne osniva se samo obrana i nadzor naših šuma, već se od njega zahtieva i stručno naobraženje. Šumska sjetva, presadba, proredjivanje, doznačivanje, obaranje, mjerjenje stabala i t. d. dakle u obče sve poslove vanjske obavlja lugarstvo. Pravo se kaže da je lugar desna ruka šumarstva; a ja kažem „drugi šumar“. Težko šumi i šumaru, ako lugarstvo ne ima strukovne podloge. Nije lugar odmah onaj, koji diljku i torbicu preko ramena prebací, pa po šumi luta!

Lugar treba i mora biti vrtljar šumarski, koji poznaje svoje cienjeno bilje. Lugar mora znati mnoge te biljke, kako se uzgajaju, kako čuvaju i rede; zašto sve služe, kako i kada se žanju i u vienac pletu.

Ovo sve treba učiti i naučati. Jer su nabrojene dužnosti lugarstva bez sumnje omašne i po zadaći i svrsi svojoj, bezuvjetno treba i stručnjaka, koji je tim zadaćam dorastao. Lugarska škola kadra je samo stvoriti valjano i strukovno lugarstvo.

Misli se, da naši državni izpiti za lugarstvo, odnosno za pomoćno šumarsko osoblje, podaju dovoljnu kvalifikaciju. Ali težko je reći onomu, koji se je tek dobro podpisati naučio, a o šumi samo toliko znade, da je ima, da niče i da ju ljudi kradu, da je to već lugar. Pred dva stoljeca ovakova kvalifikacija mogla je biti za ondašnji stepen šumoznanstva dostatna, ali danas nije. Lugarstvo je desnica šumarstva — šumarev osnov. Valjano to prema današnjim zahtievom znanosti šumarsko pomoćno osoblje može stvoriti samo škola, koje mi ne imamo a to je — lugarnica.

Gospodo, tko još danas tvrdi, da je to već dobar lugar u današnje doba, koji stupce na prijavnici o opaženom kvaru izpuniti znade, taj ne pomaže našoj zgradi šumarskoj učvrstiti temelja, taj pod noge bacá mukom stečenu našu znanost, jer je lugar desna ruka šumareva a kad desnica ne valja, sakat je čitavi trup.

Šumarsko pomoćno osoblje stvara škola, današnji državni izpiti pod nipošto ne!

Mi smo na razkršću dakle, ili da krenemo uzoranom našom stazom napredka naprijeđ, ili natražke: danas bo stanke nigdje ne ima. Šta hasne vojskovodje i časnici u boju, ako vojska nije ohrabrena, podučena za bitku i nezna za što gine? Tuj je nesigurna pobjeda, prvi čvrsti juriš — razbijena vojska.

Lugarnica naša ima tu našu četu — pomoćno strukovno osoblje — vježbati i jačati.

Naše šumište zahvaća veliki prostor od 2.650.000 jutarâ, veliko blago dakle — počiva na trošnih temeljih. Računamo li samo popriječno na svakih 1000 jutarâ po jednog lugara — evo četo od 2650 glavâ, čete, sa kojom nam e upravljati i biti se. Od te čete ovisi naš napredak, naša strukovna pobjeda.

Ako računamo, da kroz neznanje, nespretnost i neukost lugarstva samo godimiae po jutru šumsko dobro za 1 nvč. štete trpi, evo nam štete i gubitka od 26.500 for. godišnjih. Uzeta je tu u račun neukost sa 1 nvč. po jutru! No tko znade skupocjene poslove, što ih lugar u šumi dnevice obavlja, pa ako je taj lugar stručno nevješt i neuk, tad i čitava jutra stradaju. — Evo nam onda crnih brojakâ. Mjesto toliko štete, naše lugarstvo moralo bi nam najmanje toliko sigurne koristi jamčiti. A stokratno veću korist pako davat će nam u svakom smislu samo strukovno naobraženo, učeno i priučeno lugarstvo — a to stvara škola. Mislim zato, da nisam preuranio, a opet niti zakasnio, što sam timi redci htio svratiti pozornost štovanih drugovâ stručarâ na naše pomoćno šumarsko osoblje. To je pitanje dozrelo, pa uprimo se samo čvrsto, veselit ćemo se plodu našemu. Bit će dosta cienjenih drugova, koji predobro znadu iz prakse, kolike potežkoće imamo kroz manjkavo naše lugarstvo, a koji će prisustovati šumarskoj glavnoj skupštini, neka dakle potaknu to pitanje. Naši susjedi davno već to pitanje riešiše; — slijedimo ih!

Bilo nam sretno!

Gdje i kako, kojimi sredstvi da se podigne i uzdržava lugarnica, prepustam cienjenim drugovom na razsudbu i razmišljanje.

Ako budem dospio izjavit eu o tom dogodice nemjerodavno svoje mnenje.

A. Hr.

Moguće je Kras pošumiti.

G. dr. E. Kramer u svojoj razpravici u posljednjem šumar. listu br. 2. uztvrdio je ne sa šumarskog, već, kako spominje, iz historičko-geografskoga gledišta, da se Kras sastojeć se iz pustih goletâ čistoga vapnenca, koji da nikako sprhnuti ne može, a bez dovoljne primjese gline nema kulturnoga tla, pošumiti nemože i ne će — al je ipak u uvodu iztaknuo, da on pod goleću razumjeva pusti, neplodni (sterilno) Kras, gdje je čist vapnenac ili posve malo zemljom pokriven.

Geologička ovdje razpravljena analyza g. doktora, pa i ona kemička doslovce je istinita, pa jer sam i ja proputovao sve one kraške priedjele, koje u razpravici nabrja, moram se njemu u svemu priključiti, samo ja tvrdim, da se Kras pošumiti može u onom pravcu i onim načinom, kako je to g. Wessely tvrdio i kako je šumar. riečka skupština zaključila.

Očitujem se pako ovdje proti naslovu iste razpravice i proti zaključku g. doktora: „Puste je kraške goljeti po mojoj mnjenju nemoguće zasaditi šumama, ako i ne dvoje o tome vrstni strukovnjaci, te scienim, da sve, što se u tom obziru učiniti dade, sastoji u tome, da se sva mjesta na Krasu, koja su još zemljom pokrivena, a za nasade druge vrsti vriede, zasade šumskim drvećem, te se tim zaprijeći dalnje postajanje Krasa“ iz jednostavnog razloga, što je zaključak ovaj tako izведен, kao da su šumari toga mnjenja, da se na čistom (živom) kamenu vapnencu sjeme sije ili biljka presadjuje — to nije bilo niti će biti, jer je nemoguće. To su šumari dobro proučili upravo tako, kako im je poznato, da je nemoguća svaka organička kultura na čistoj evcenskoj naslagi ili gline ili ilovače ili lapora, jer niti posljednje tri vrsti ne sadržavaju u sebi, kako nas uči agriculturna kemija, kisika, vodika, ugljika, dušika i t. d.

Neuspjesi umjetnih kultura u našem Primorju i Dalmaciji, koje je g. doktor spomenuo, ne idu u prilog njegovim tvrdnjam, jer koliko je nama poznato, svagdje su biljevišta i presadjivanja na produktivnom tlu smještена, a takovih se medju svaka tri kamena naći može čas u tanjoj čas u deblijoj naslagi, a nama je to jasno, jer znamo, da nam već zrakom vjetrovi nanašaju i crnicu i svakovrstni prah raztvorenih nebrojenih anorganičkih čestica, koje s rastvorenim vapnencem pružaju biljki, što joj za život treba, gdje obilnije, gdje kukavnije. Zato je po primorskih obroncih isti uz naslon, gdje je čisti vapnenac zdravicom, produktivnost drveću veća, nego kod podloge glinenog, ilovastog ili laporastog škriljevca, akoprem znamo, da se potonji brže kemički i fizički raztvaraju nego vapnenjak, a to jednostavno zato, jer obične vertikalne naslage izdrobljenoga kamenja proti odplavljanju kiše ili odnošaju vjetrovu šumištu bolje čuvaju odpadke šumâ, a tako i zračne oborine uz hranive čestice.

Odobravam pak, da su umjetne kulture na Krasu tegotne, sastojale se one u sjemeništih ili u presadjivanju, pa da su gdjekoje godine i najvrstnijemu šumaru vrlo nepovoljno uspjele. Što više, uztvrdit ću, da ne ima danas šumara, koji bi kadar bio dati biljci onu pogodnost, koju ona po naravi zahtjeva, ako i nismo to kadri, ipak možemo i moramo ostati kod tvrdnje, da je na Krasu moguće svagdje šumu gojiti, kako to do sada strukovnjaci uztvrdiše i da zdravica, sastoeći se u vapnenjaku ma koje vrsti, i raztvarala se ona još teže, tomu kriva nije, da se i danas hrast, jela, omorika i t. d. ne zeleni. A jer su njegda sve ove vrst na istoj podlogi najbujnije sastojine sačinjavale, a takovih i danas imade, ne može se na pitanje „da li je moguće Kras šumom zasaditi?“ inače odgovoriti.

Svaki se geolog može o tom sam osvjedočiti, ako putuje na Rišnjak, Jelensku kosu, Bitoraj, Kamenjak i uzduž svih julskih Alpa: ta na vrh živec

vapnene stiene razgranila je omorika svoje žile i sliedeći sisavce naći ćemo razdrobljeni pjesak vapnenjaka (smrzavanjem razdrobljen) pomješan s crnicom i drugim tvarima, koje su zrakom došle. Mladih biljka naći ćemo na živoj steni, gdje se još raztvorba vapnenjaka vidi, umotane u mašini uz crnicu — glini pak niti traga, a odkuda je doći mogla, kad se vrh klisure nad svimi glinenasto-laporastimi slojevi pod oblacima vije?

Vidio sam svakovrstnih šuma, gdje se steru povrh gologa kamena zrnaveca, basalta itd., dakle na kamenju, koje se mnogo sporije raztvara, pa od kud ovomu glinu?

Time završujem i izjavljam, da sam eto petu godinu uzgolio preko 3 miliona raznovrstne crnogorice u biljevištih i po šumi. a to lih na tlu ili laporastom, glinenom ili ilovastom, i sa kakovimi potežkočami, pa ipak nisam tvrdio, da se ovdje to uzgojiti neda (imade ih koji i danas to tvrde) pa nije niti gosp. dr. Kramer naprečac, o tom za vapnenjak u krasu tvrditi trebao.

Inače vrlo mu ostajem zahvalan za geografski sadržaj članka, pošto je i moja tvrdnja, da su kraški vapnenci pred stotinu ili bolje rekavši pred hiljadu godina bili pokriveni laporom, glinom i ilovačom, nu ostajem ipak i kod toga, da je čist vapnenjak na svojih ledjih nosio poslije spuzanja navedene vrsti tla u doline ipak najkrasnije šume, o kojih još i Mletci spomena imadu. —

M. R.

Pismo izpod Velebita.

Pisma ovakova, koja su započela izlaziti u šumarskom listu, u kojih se mjestne šumarske dogodovštine i prilike javljaju, dobro su došla, da u današnjih naših prilika jedino su sredstvo, po kom se može razsuditi ukupno naše šumarsko gospodarstvo u domovini. — Žalibože samo, da su vredni pisci jako riedki. Ta kako će doznati šumar na Velebitu i u Lici za slavonske, recimo šumarske odnošaje i obratno, ako si ne dojavljuju i ne kažu lokalnih svojih prilika i neprilika? Prionimo dakle, pa pišimo si pisma, vraćajmo jedan drugomu milo za draga — tješimo se medjusobno u težkom zvanju našem. —

Danas svatko bio prosti seljak ili ugledni zvaničnik, bio star ili mlad, diže graju, da šume propadaju i izčešavaju, da se malo brinemo za budućnost istih. Sve viće, da samo prodajemo i sječemo šume, a oko pošumljivanja i ugoja novih premalo nastojimo. Ovako se govori obćenito, a osobito bojazan ta uvrežila se u ovih krajevih krševitih, i to od nedavna, odkako su šume ovdješnje razdieljene na imovno obćinske i državne.

A zašto? Vele: Sad se i ovdje i ondje — dakle na dvie strane — sječe, prodaje, vuče i izcrpljuje, što se je prije samo u jednom dielu — na čitavom bivšem šumištu — radilo. Ta mora tako šumâ nestati! i t. d.

To sve može svatko svaki dan vidjeti, pa se boji za obstanak šumâ, i zato hajka na čitavi način šumarenja.

Odasvud nas okružilo crno kraško gorje, prieteć budućnosti našem zelengorju, sila se već njegova valja i s ovu stranu Velebita.

Ovaj prigovor, ova crna bojazan donjekle je opravdana za ove krajeve, — no pošto se u prvom redu baca čitava srčba nepravedno na šumara, odnosno na njegovo šumsko gospodarenje, moramo odvraćati sa sebe tu nepravednu osvadu i pokazati svetu pravoga krivca.

Šumarenje se ovdje provadja po načelih redovite preborne sječe. Najstariji dobni razredi dolaze redovito k svojoj uporabi — mlađi ostaju poput pričuvne vojske, dok se ne pozovu, da zamiene svoje stare. I tako to kolanje redovito kola — ne ima daklem bojazni, da će s toga ikada u pogibelj doći šumski pomladak, a niti samo šumište.

I sv. pismo veli: „Drvo koje ne rodi, posjeći će se i u oganj baciti.“ — Ako ovakim postupkom i opuste za čas zeleni dvori svagdanjem oku na dohvatu — nije to pogibelj za šume, već naravna posljedica kolanja.

Neka bude to na utjehu onim, koji se boje za zelenborje današnje.

No drugo je nješto, što prieti obstanku i životu ovdješnjih šumâ i što drma i trese brižnim šumarom — a to je . . . — kradja šumska; to je ta hydra za nas!

Narod sam za kog se muči šumar jadan, on prieti obstanku šumâ. Narod ovdašnji, — sama sirotinja što ju sunce božje prži, kô i one hridine na kojima je porasla — bez šume ni korice kruha steći ne može.

Kradja — ona ništi ovdje bez obzira na izreku sv. pisma hametice sve, što joj pod ruku dodje. Kradja ne štedi ovdje niti staroga niti mладога, nit visokoga nit nizkoga! Golo primorje grne ovamo lakomo na vrletne borike i jelike, a sirota krajišnik lomi šumu redomice, pa ju vozi k nezasitnomu sinjem moru! To mu je jedina zasluga, tako stiče krajcaru, a bez prebijene pare ne može da prikrije svoje golotinje i da prehrani svoju sirotčad! A velike su se daće i izdateci danas i u ove hridine zavukle, a zaslubze ne ima — kamen mu je ne da. Slavonija je daleko — da mu zemlje poda!

Proti ovome zlu šumar je slab da vojuje, pa makar valjanu i organizovanu javnu stražu pri ruci imao. —

Ta ubit ne smiješ i onako ubijenu sirotinju, a tužiš li ga za odštetu, odkud će ti ju namiriti, kad niti kruha ni soli u kući ne ima? Evo ovako je kod nas.

Slavonac iz navike i zlobe ništi šume, a gorjanin naš iz sirotinje, da se prehrani zatorom i kradjom šumskom.

Tuj prestaje svaka razprava, kako i na koji način da pomognemo šumam našim. — Dajmo hljeba, dajmo zasluge ovamo — pa je zlo glede uništenja šumâ izkorjenjeno.

Do koga je — neka pomogne narodu — ali odmah, jer su gore već riedke! Mi svračamo obču pozornost na te činjenice. Odlučujući faktori neka nas u tom podpomognu.

Razprostranjoj šumskoj kradji donekle bar učinili bi mi kraj čestitim i valjanim lugarstvom.

A danas, jer lugarnice ne imamo, ne imamo ni strukovno naobraženoga lugarstva. Nije kriv obični seljak, što nije ujedno vješt i okretan lugar. Mi smo tomu krivi, jer za šume, za toliko bogatstvo, koje počiva u njima, nismo podigli vojarnu šumsku, koja bi kadra bila to blago, predano budnosti i pazki njihovoj, obraniti.

Mi lugarnice ne imamo.

Ovako jedno zlo radja drugo.

Otočka imovna občina bori se proti tom zlu koliko u spomenutim okolnostima može. Uz četiri svoje šumarije ustrojava još dvie druge pomoćne, ne bi li donjekle većom tom žrtvom, al nuždnom, na minimum svela kradju i pustošenje. Ja se bojim, da će pri svem tom imovina isti broj prijavljenih šum. štetā izkazivati, jer uz isti narod ostaje i ista sirotinja, koju šuma hrani, a opet lugarnicu ne imamo!

Da olakoti otočkom gradjanstvu podmirivanje ogrjevne potrebe, ustrojava ista imovna občina u sjedištu svom veliko skladište za ogrjevna drva. Ovaj naum posve je sretne ruke, sačuvati će mnoge bukvice, koji bi inače kradomice ovamo preprodani bili. Za siromašniji stališ imala bi se prodajna ciena sniziti na minimum, a izdavati ogrjev, po mogućnosti u najmanjih složajih.

Za dobitkom trgovačkim ne smije odmah ići taj podhvati. Neka se u prvom redu pokriju troškovi izradbe i šumarine. Visoko udarena ciena ne će obrtnika ovdje razveseliti, on će se opet ogledavati za jeftinijimi drvi, koja mu kriomčar nudja i pruža.

Visoka vlada nastoji nagradami i pohvalami takodjer brižno oko prečišćanja kradja i pustošenja. Ovdašnjeg krajišnika javna pohvala, a osobito novčana pripomoć, još više potiče na uzgoj na svojih gajičih. On dobiva i ljubavi i volje, počinje cieniti samu šumu.

Izdane nagrade naplatiti će liepi gaji i nasadi, što su već sada ozelenili tuj i tamo kršno to kraško kamenje. Za osamljene gajiće i šumice, koje pripadaju pojedinim kućištima, pobrinula se je hvaljena naredba visoke vlade, da se nezataru, pošto s ovakovimi gajevi ne smiju vlastnici razpolagati po svojoj volji, jer su podvrgnuti šumarevoj pazki i upravi.

Strogimi, visokimi naredbami i pilane pomanje već pokradenu robu pile i režu. Na vratu im je šumar i lugar. Po sto puta već su oba prokleta toga radi od pilarâ i kriomčarâ.

Kako je prijazno vrieme bilo od proljeća k ljetu ove godine, svaka se je valjano i u pravo vrieme obavljena šumska sjetva i presadba vrlo dobro primila i održala; što se riedko zbiva inače u ovih kršnih predjelih.

Ovdje bi si šumar velike zasluge stekao, kad bi proučio svestrano, koje je vrieme ovdje najpriličnije za presadbu pojedinih vrsti presadnicâ, da li proljeće ili jesen. Mlada biljčica odviše je izvržena ljeti sunčanom garu, pa toga radi ginu i slabe mnoge kulture na eksponiranih mjestih.

Toliko za sada iz ovih krajeva. To su naše jadikovke. Težak je položaj naš. Šumar napreže sve, što je u moći njegovoj, na njemu ne će ostati grieħ, ako na gore podje. Čvrsta volja šumara, lugara i oblasti može ublažit tu nevolju, jer pravo se kaže: kad se srođna srca slože, i olovo plivat može.

Neka dakkle rodoljubno šumarsko srce ovu nevolju s požrtvovanjem primi na znanje, kad mu ju je već sudba dosudila, — dok na bolje krene. Ne gubimo nade.

Onačinih, kako pojedine kulture ovdje napreduju, pa kako se s trgovacko-obrtnoga gledišta uporabljuje šumsko dobro i unovčuje, opisati će u drugom svezku, ako mi se ustupi mesta u stupeh našega družtvenoga lista.

A. Hr.

LISTAK

Družtvene viesti.

Sjednica upravljujućeg odbora našega družtva obdržavana je dne 13. srpnja t. g. u družtvenih prostorijah pod predsjedanjem p. n. g. M. Dursta, a u prisutnosti gg. odborskih članova: J. Ettingera, F. Kesterčanka, I. Kolara, A. Soretića i M. Vrbančića. Nakon ovjerovljena zapisnika prediće odborske sjednice od 21. svibnja t. g. prešlo se je na razpravu predmetā, stavljenih na dnevi red. Medju ostalimi predmeti bje u pretres uzet poziv budimpeštanskog ugarskoga centralnoga odbora, koji se je ustrojio u svrhu priredjenja izložbe zemaljā krune sv. Stjepana, da sudjeluje prigodom god. 1890. u Beču obdržavati se imajuće obće šumarsko-gospodarske izložbe, te koji poziv je odpisom visoke kralj. zemalj. vlade odboru našega družtva dostavljen.

Nakon svestranoga dogovora bude jednoglasno priznato, da će upitna izložba biti od velike važnosti koli za naše gospodare, toli i za šumoposjednike. U tom pogledu ustanovljen je u načelu modus, po kojem bi i naše družtvo, reprezentirano po svojem predsjedniku i tajniku, daljne u pogledu priredjenja spomenute izložbe upriličiti i utanaciti imalo, ter je podjedno u tom smjeru posebna predstavka na visoku kralj. zemaljsku vladu upravljena.

Nakon razprave još njekih drugih družtvenih predmeta bude sjednica zaključena.

Česko šumarsko družtvo pozvalo je naše družtvo na svoju 41. glavnu skupštinu, koja će se dne 5., 6. i 7. kolovoza t. g. obdržavati u kralj. gradu Pisku podjelno s ekskurzijom u šume, spadajuće istom gradu, pripovlavl i program za tu skupštinu. Sudeć po samom programu, biti će upitna skupština osobito zanimiva. Naše družtvo će u svoje ime brzjavnim putem na dan glavne skupštine česko šumarsko družtvo srdačno pozdraviti i čestitati mu najbolji uspieh!

Zakoni i normativne naredbe.

Odredba kr. kotar. oblasti u Jaski od 13. lipnja t. g. broj 3604 glede tamanenja škodljivih zareznika izdana na sva občinska poglavarstva i javne urede glasi: Prije 10 godina pojavio se u hrastovih šumah širom naše domovine zareznici, koji kao gusjenice nanose neprocjenjenu štetu narodnomu gospodarstvu, a razširiše se tako, da u njekih kotarim niti u šumu stupiti nije moguće.

Te gusjenice pojavio se prije godinu dana i u čitavom ovdašnjem kotaru, a ove godine razširiše se tako silno, da je treba oko utamanjenja sa svim silama nastojati, ako hoćemo, da uzdržimo ne samo korist, koju nam šume nose, već i poljski prirod.

Šumske ovi zareznici zovu se „Phal. bom. dispar“, „Phal. bom. processionea“ Phal. bomb. neustria „Phal. bom. chrysorrhoea“ i Phalena tortrix viridiana.

Iz jajeta ovih leptira izlaze gusjenice u proljeću t. j. u drugoj polovici mjeseca travnja ili početkom svibnja, te napadaju ne samo hrast, već i bukvu, brest, grabar, vrbe, a osobito rado napadaju i voćnjake, pa ako se pomnože u tolikoj mjeri, da ih sve to nezadovoljuje hranu, tada napadnu i travu (sjenokoše), žito i kukuruzu, te mogu posvema uništiti nadu gospodara.

Kraj toga djeluju te gusjenice i na zdravlje života čovjeka i blaga uslijed kršnih vlasa, koje prouzrokuju otekline i upale na tјelu i u tјelu (kroz usrkanje praha kršnih vlasa), a blago može podiviljati i pobjesniti.

Ti insekti nanose šumi štetu, jer izzderu posvema list i cvjet a uništaju i najmladje grančice rano u proljeću, čim se pupci otvaraju i lišće pokaže.

Oglodanjem nanešena šteta nije pak tako malena, kako bi se to na prvi mah uzeo pogledom na to, što drveće za 1—2 mjeseca i opet po drugi put ozeleni; jer se oglodanjem ne gubi samo godišnji prirast, već drvo postane bolestno, grančice se suše, a ako se navale gusjenica svake godine u sve to većih mjerah pojavljuju, posuši se i stablo, i tako ne samo da nam vrijednost šume propada, već ista može i sasma propasti.

S druge strane uništaje nam žir, koji je više puta najglavniji dohodak i užitak, pa bilo to i stegnuto na izvau branjevinu stojeće predjele, a prouzrokuje i smetanje kod proizvodjanja kulture sa žironom, pošto se mora kroz više godina čekati sa kulturom tamo, gdje se imade žiron saditi i pošumljivati.

Proti umnožavanju pogibeljnih tih zareznika treba poprimiti shodna sredstva, pa si je ova kr. oblast za zadaću uzela — učiniti sve odredbe, za utamanjenje gusjenice. —

U koliko bi pako bilo moguće koristno upoznati se sa pojedinom vrstom navedenih glavnih zareznika, to se u kratko opisuje:

1. Phalena bombyx dispar ili „gubar“ mužjak je na pol manji od ženke, — ticala (ili rožički) su manja i širje češljjava (dlakasto) od ženkinih, a boje je smedje (mrko) bjele, dolnje krilo više tamno. Tjelo mu je jednako debelo dugoljato sa dlakastom glavom.

Gusjenica je i od ovih vrsti najdulja i deblja, i dugim dlakama obrašćena, duž sredine hrbita imade bieli trag, 6 pari crvenih i 5 pari modrih bradavica, koje se diele njekako u sredini hrbita.

2. Phal. bombyx processionea je malen leptir. Mužjak se razlikuje od ženke samo tim, što je manji, tjelo modro uže i dolnje krilo rumenkasto bijelo, svjetlo, dočim je kod ženke dolnje krilo i tjelo žutkasto-rumeno.

Mužjak i ženke imaju po četiri ticala, od kojih su dolnja manja a kod mužjaka punija.

Gusjenica je crveno-sivkasta sa crveno-rumenimi bradavicami, ima 16 nogu, dlake su erne i bjele no ne tako duge i guste kao kod gubara.

3. Phalena bombyx neustria nije uvjek jednake boje. Nalazi se bledo-žutkaste i tamno crveno-rumenkaste boje. Na gornjem krilu ima dva poprična traga a na dolnjem samo jedan, po kojem će se najbolje razlikovati.

Gusjenica je malko manja od gubara, pomješano sivo-modre boje sa bijelim tragom preko hrbita i modrom glavom.

4. Phalena bombyx chrysorrhoea je leptir svjetlo-biel poput atlasa, a ženka ima na kraju tјela crveno-rumeni busić.

Gusjenica je malena, tamno-sivo rumena, te se osobito poznati može po tom, što imade duž hrbita tamni, a uz svaku stran crveni trag.

5. Phalena tortrix viridiana je medju svim gornjima najmanji leptir od po prilici $1\frac{1}{2}$ do 2 ctm. dužine. Glava kao i gornja krila jesu zelenkasta, a dolja svjetlo sivkasta.

Gusjenica je tamno-žuto-zelenkasta sa crnom glavom i bradavicama po tјelu, te rumenim dlakama.

Sve te vrsti leptira pogibeljne su samo kao gusjenice, koje se legu iz jajā rano u proljeću, mjeseca travnja i početka svibnja, grizu list, cvjet, i najmladje mlađike, od 1—2 mjeseca, a zapredaju se u početku mjeseca lipnja, neki pako kao Ph. bom. processionea koncem srpnja a Ph. bom. dispar i do početka kolovoza na mlađih grančicah, medju listovima, razpučenom korom na stablu, na zemlji dapače i zidinah, plotovih i stupovih, iz kojih zapredaljaka ili kukulja izleti leptir za 2 do 3 tjedna. Svaka ženka od ovih snosi 200—400 jaja.

Za utamanenje ovih zareznika ima doduše više sredstva, kao n. pr. biranje gusjenica u zapredaljcih, biranje jaja, kopanje graba i paljenje vatre i t. d., nu od svih ovih dade se sada u velikom samo proti leptiru najuspješnije izvesti paljenje vatre, u dobu mraka kad leptiri vrve; pošto se rado sakupljaju u velika jata oko svjetla t. j. vatre, koja ih omami, te popadaju u vatru.

Da se razsirenje tih zareznika zapreći, treba da svaki u njegovoj vlastitoj krosti oko utamanenja nastoji, s toga određuje kr. ova oblast u smislu § 50. i 51. š. z. i odredbe velesl. žup. upravnog odbora od 4. o. mj. br. 954. što slijedi:

1. Da pojedini ovlaštenici imov. obćina, i to Jaska, Cvetković, Domagović plem. i urb., Novaki, Volavje, Petrovina, Kupčina gor., Berlenić, Vukšin Šipak, Stankovo, Zdihovo, Breznik, Pavlovčani, Zdenčina, Klinčaselo, kao i privatni posjednici šumā bez razlike, na pomoć utamanenja stupe pod pretnjom stroge kazni, ustanovljene u spomenutom zakonu.

2. Svaki ovlaštenik i posjednik šumā imade do 25. o. mj. bar po 2 voza bud ležećeg drya bud škarja pripraviti i izvesti na prostore (čistine) ili rub šume, a svaki ovlaštenik ima na mjestu izvožena drva dotičnomu lugaru ili šumarskom odborniku izkazati, a ovi imaju upisati, da je dotičnik svoju dužnost ovršio.

3. Izvožena drva od 2 voza imaju se razdjeliti na 3 djela tako, da se vatra bude mogla paliti 1., 4. i 10. srpnja.

Drya pako, koja su opredjeljena za naknadno paljenje (4. i 10. srpnja) imadu se odaljeno držati — bar 20 koračaja od prostora, gdje će se kup izpaljivati.

4. Kupovi drva imaju se u imov. obć. Cvetković, Jaska, Domagović, duž ruba šume postaviti 15—20 koračaja jedan od drugog, a moraju se tu vatre ložiti i na čistinah u sredini šumā. Isto tako imaju i ostale obćine i priv. posjednici vatre ložiti. —

5. Kupovi drva imaju se upaljivati u dobu nješto prije, nego mrak nastupi, a kod vatre mora da stoji i ravna svaki ovlaštenik kod svoga kupa. U slučaju, da se opaze velika jata leptira, dakle veliki uspjeh, pa da se ta jata sve više k vatri narivavaju, neka se upali i drugi kup drva. Vatra ima se držati više plamnata i bolje visoka.

Upaljivanje drva ima da prestane, ako se na opredijeljeni dan 1., 4. i 10. srpnja pod večer jači vjetar pojavljuje, nu u tom slučaju imaju se kupovi upaljivati drugi dan.

6. Obćinski lugari, panduri, serežani, odbornici upravnih imov. obćina imaju skrbiti, da do rečenog roka po njihovom odredjenju svaki pojedinac na njemu opredijeljeno mjesto drva izveze i postavi, a svaki onaj tko to učinio ne bi, ima se upisati i prijaviti kot. šumaru, koji će o tom prijavu radi kaznenog postupka dalje predati.

7. Obćinski lugari imaju 2 dana prije, nego će se kupovi upaliti, kot. šumaru o stanju stvari najbolje ustmeno izvjestiti, a o učinjenom će se šumar i sam osvjedočiti, u koliko bude njemu vrieme dopustilo.

8. Ova naredba dostavlja se svim pol. i imov. obćinam, privatnim šum. posjednikom, župnim uredima i pučkim učiteljem, da svaki na obću dobrobit seljaka uputi na važnost iste, a osobit se pako obć. poglavarstva odgovornim čine za svestranu uputu i strogo izvedenje te naredbe, a o samom izvedenju dati će se kotarska oblast izvjestiti.

Odredba kr. županij. oblasti u Ogulinu od 30. prosincea 1888. broj 4894. glede uredjenja pašarinske pristojbe, izdana na kot. oblast u Delnicah glasi:

U riešenje tamošnjeg izvješća od dne 13. srpnja t. g. broj 542. ob utoku za stupstva obćine Delnice, Skrad i Brod, proti tamošnjoj odluci od 19. svibnja t. g. broj 542. u pogledu uredjenja pašarinske pristojbe i neobhodno nuždne za toli važno uredjenje žalostnih šumsko-gospodarstvenih odnošaja šumsko-upravnog kotara delničkoga, obnašla je ova kr. županijska oblast napadnutu odluku oputom utoka odobriti i potvrditi sa slijedećih razloga:

Ovostranim odpisom od dne 5. studenoga 1887. broj 7530. određeno bje sa stavljanje toli nuždne šumsko-gospodarstvene osnove za šumsko-upravni kotar delnički; nu posjedovni odnošaji područnih imovnih obćina u takovom su lošom stanju, da se istim nezna medja dokuda se taj posjed razprostire prema posjedu bivše gospoštije; nadalje je znatan dio obć. vlastničtva usurpiran po pojedincih.

Obzirom na iztaknuto nije dosele bilo moguće započeti sa šumsko-uredjajućimi radnjami, kojim je prvi i najglavniji temeljni posao, da se posjed točno omedji.

Taj rad zahtieva znatnoga troška, kojeg područne imovne obćine, obzirom na njihovo slabo finansiјalno stanje, na jedan put namiriti ne mogu.

Nuždno je dakle, da se u tu svrhu prihod urbarskog posjeda povisi i tako malo po malo osiguraju potrebita sredstva za ustrojenje posebne naklade.

Nu povišenje prihoda je polag postojećih okolnosti jedino moguće, uredjenjem pašarinske pristojbe, koja tamo jošte ne postoji, prem da je ista posve opravdana, i kako se iz slijedećeg uviditi može, posve pravedna.

U smislu ustanova § 46. naredbe visoke zemaljske vlade od dne 4. ožujka 1871. br. 2.144. dužni su urbarski ovlaštenici nositi sve troškove šumskog gospodarstva kao i šumskog poreza po razmjeru njihovih prava na šumu.

Budući da su iz mnogih tamošnjih urbarskih kućnih brojeva djelitbom nastala 2, 3 i 4 nova, to se nošenje tih troškova analogno razdielenju prava, razdieljuje na toliko dijelova, koliko je iz jednog starog novih brojeva nastalo.

Dakle plaćaju 2, 3, 4 posebnika toliko, koliko jedan urbarialac, komu obitelj nije tako narasla, da bi se morao posjed u toliko dijelova razdiliti.

Nu ti razdielnici imaju poprično uzeti toliko blaga, koliko ga je u prijašnjih godinah imao jedan urbarialac, jer kako je to dobro poznato, tamo područno žiteljstvo uzgaja uvjek mnogo više blaga, nego mu je za kućnu porabu potrebito, jer nemajući poljskog priroda, rabi detično blago za trgovinu.

Tim načinom upotrebljava dakle dotični na 2, 3, 4 nova broja razdieljeni broj, 2, 3, 4 puta više pašnjaka i šume, nego jedan nerazdieljeni.

Budući da pak svaki od prvih plaća samo $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ onoga što drugi, to je jasna nepravednost kod razdieljenja tereta.

Nadalje trgovinom donekle su se pomogli mnogi urbarialci, dočim su mnogi postali (osobito dielitbom) siromašniji.

Rečeni imućniji žitelji imaju, uslijed povoljnijih materialnih odnošaja, za kućnu porabu i za trgovinu mnogo više blaga nego siromašniji, dočim plaćaju kao urbarialci u glavnom isto toliko, koliko i oni siromašniji.

Dakle jedan upotriebljuje urbarsku imovinu sa 7, 8, 10 i više komada blaga, dočim to drugi uz iste terete čini samo sa 2, 3 komada.

Tako nastaje nepravednost, da imućniji posjednici uživaju zajednički obć. posjed mnogo izdašnije i više nego siromašniji, dapače na štetu siromašnjega.

Isto tako postoji tamo običaj, da i neurbarialci pasu svoje blago po urb. posjedu, nemajući na to prava takova i bez svake odštete, i bez, da su obćine do sada što proti tomu uvele.

Uvedenjem pašarinske pristojbe postignut će urbarialne imovne obćine prihod, koji će se dielomice upotriebiti, kako je jur gore iztaknuto, za uredjenje žalostnih tamošnjih šumsko-gospodarstvenih odnošaja, dielomice pak za užgajanje opustošenog šumskog zemljišta.

Obzirom pak na okolnost, da u mnogih predjelih urbarialne šume koriste najviše uporabom paše, bit će u smislu gore navedenog razdieljenja dotičnih troškova medju pravoužitnike mnogo pravednije, nego je to jednostavnim razporezom nameta.

Razlozi utoka obć. zastupstva proti uvedenju pašarinske pristojbe, odnosno prot tamošnjoj odluci od 19. svibnja t. g. broj 542. su malo ne isti, naime tobožnje pomanjkanje pašnjaka. U tom pogledu pak stvar stoji posve drugačije, nego je u utocil opisana, dapače i u obćini delničkoj, koja gleda pašnjaka daleko zaostaje za drugimi obćinama.

U utoku obćine Delnice naveden predjel „Resnjak“ s površinom od 175 rali nije sav zagajan, nego je najmanje 100 rali pače otvoreno, dočim je tlo za pašu izvrstno, te žiteljstvo i u zagajene predjele uzprkos svim zabranam i kaznam blago na pašu tjeru.

Isto tako u predjelih „Rebar, Zarebar i Gmajna“ ima oko 150 rali nezagajene površine.

Nadalje „Jagrovi dolci“ blizu Delnicah sa 25 rali površine, kao i u utoku toli zlo opisani pašnjak „Podi“, daju dosta dobru pašu, osobito kad bi se osim nekojih lošijih mjesta očistili od brinja i šikare, što će se prigodom vodjenja pašarine i učiniti.

Ostaje jošte šumski predjel „Petebovac“ sa 151 ral, od kojih je 45 rali zagajeno, dočim ostaje za pašu otvoreno 106 rali.

Ukupno ima dakle samo mjesto Delnice za pašu 490 rali otvorenih, dočim je ostala površina od 592 rala za uzgoj šume zagajena.

Pošto u obćini Delnice ima vrlo mnogo privatnih pašnjaka (786 rali), tako, da na obćinskim pašnjacima pase svoje blago većinom samo siromašnije žiteljstvo.

Uzeto je obzira na okolnost, te su u „Naputku“ o pašarini za obćinu Delnice ustanovljene posebne snižene pašarinske pristojbe.

Utok obćine Brod sastoji iz posve krivih činjenica, što se ozbiljno pokuditi mora, jer po njem ne bi obćina posjedovala upravo nikakove šume ni pašnjaka, dočim u istinu posjeduje po katastralnom operatu 3800 rali 834 □⁰ šume i pašnjaka.

Budući da je od toga samo oko 40 rali visoke jelove šume, koja je zagajena, nadalje budući da je uslijed vrlo slabe dotacije za šumske kulture samo oko 300 rali šume kao „kultura“ u zabranu stavljeni, ostaje za užitak paše preko 3400 rali površine; od koje nije ni njekoliko rali krša.

Upravo s toga, što ima, kako je u utoku iztaknuto, vrlo malo visoke šume, jesu te površine kao pašnjaci i znatna šuma, koja najviše paše daje, tim više za pašu uporabive.

Ta okolnost jest i glavni razlog, što se pašarina uvesti mora, jer će ista biti jedini prihod obćinske imovine.

Isto tako jest kriva činjenica, navod utoka, da sve žiteljstvo mora pašu kod bivše gospoštije kupovati, jer ista načelno ne dozvoljuje pašu u svojih šuma, već ju dozvoljuje samo iznimno za njeka sela, kojim su segregacijom dopitani pašnjaci više odalečeni.

Usljed faktičnog posjeda i uživanja, osobito za pašu uporsbivih površina, nema dakle govora o kakovoj nepravdi uvedenja pašarine.

Isto tako kao u obćini Brod, ne može ni u obćini Skrad na uvedenje pašarine uplivati okolnost, da segregirane površine nisu formalno obćinam predane, jer opet urbarialne obćine, koje spadaju pod upravnu obćinu Skrad, posjeduju faktično 3562 rala 81 \square^0 šume i pašnjaka, od kojih je preko 3000 rali pašnjaka i ne zagajenih sitnih šuma.

Što njekoja sela nemaju na blizu obć. pašnjaka, nego pasu svoje blago iznimno u šumah bivše gospoštije, ne može imati upliva na uvedenje pašarine, jer će pašarinu plaćati samo oni, koji obćinske pašnjake zbilja upotrebljuju.

Iz dosele iztaknutog proizlazi jasno, da se na činjenice navedene u utocih rečenih obć. zastupstva, jer ne odgovaraju istini, obzira uzeti ne može, te da je uvedenje pašarinske pristojbe posve opravdano i skroz pravedno.

Pozivlje se dakle ta kr. kotarska oblast, da što brže izda shodne odredbe glede uvedenja pašarinske pristojbe, te ovu riešitbu priobći obć. poglavarstvu Delnice, Brod i Skrad s dodatkom, da proti istoj imaju u roku od 14. dana pravo utoka na visoku kr. zemaljsku vladu.

Za uredjenje pašarinskog prihoda izdaje se toj kr. kotarskoj oblasti za ravnjanje pri njenom prvomolbenom uredovanju sliedeći

N a p u t a k .

1. Koncem veljače svake godine proglašit će kr. kotarska oblast, da svatko, tko želi pašu na posjedu svoje imovne obćine upotrebljavati, to uz uplatu pod toč. 2. na značenih pristojba, najkašnje do 1. svibnja kod svog obć. poglavarstva prijaviti ima.

Obć. poglavarstvo neka taj oglas kroz tri nedelje svestrano područnomu žiteljstvu proglaši.

2. Pašarinska pristojba mogla bi iznositi:

a) za urbarialce:

od kopitara ili komada rogate marve	50	nvč.
od nedoraslog komada	25	"
od jedne ove	10	"

Budući da ima u obć. Delnice mnogo privatnih pašnjaka (786 rali) tako, da na obć. pašnjacih pase većinom marva samo siromašnjega žiteljstva, to bi se mogla za rečenu obćinu ustanoviti posebna ciena i to:

od kopitara ili komada rogate marve	30	nvč.
od nedoraslog komada	15	"
za jednu ovcu	8	"

b) Za neurbarialce trebalo bi zaračunavati dvostrukе gore naznačene pristojbe.

3. Rečene pristojbe primaju obć. poglavarstva po „Uplatnom zapisniku“ za svaku područnu urbarialnu obćinu, i to za urbarialce i neurbarialce naposeb, o čem izdavaju odvitom zapisniku „potvrdu uplate“.

Ovi izrezci (potvrde uplate) vrijeđe kao izkaznice za ugon na pašu samo do 15. lipnja, dočim za izkaznicu do konca godine služe posebne „Paševne doznačnice“. (Vidi točku 6. naputka).

Spomenute posebne paševne doznačnice nuždne su, jer izrezci (potvrde uplate) „uplatnog zapisnika“ ne mogu obsegom i čvrstoćom biti takovi, da bi ciele godine kao

izkaznice služiti mogle, a osobito s toga, što bi valjanost istih, bez posebnih paševnih doznačnica, otegootilo nužnu kontrolu.

4. „Uplatne zapisnike“ sa zaključnim svotami providjene, dostavljaju se obć. poglavarstvu najdulje do konca svibnja i kotarskoj šumariji, koja ih ima izpitati i točno izviditi, da li je kod primljenja pristojba uzeto obzira na ustanove točke 2. naputka.

5. Izpitane podatke „uplatnog zapisnika“ ima kot. šumarija za vlastitu porabu sumarno prenjeti u svoj zapisnik o pašarini*.

6. Na temelju „Uplatnih zapisnika“ izdaje kotarska šumarija „Paševne doznačnice“, te jih kroz lugarsko osoblje porazdeljuje medju stranke.

U svrhu kontrole ima se na „Paševnih doznačnicah“ izpod njihovog broja staviti tekući broj „Uplatnog zapisnika“ (Da obć. poglavarstva primaju novce, a kotarska šumarija izdaje „doznačnice“, povećava kontrolu).

„Uplatni zapisnici“ imaju se pako povratiti občinskim poglavarstvom na poliranu.

7. Ubranu paševinsku pristojbu šalju obć. poglavarstva sa izkazom kr. kotarskoj oblasti u svrhu izplate tekućih šumsko-uredjajnih troškova.

Kotarski šumar će pak te izkaze uporabom „Zapisnika o pašarini“ izpitati.

8. Da se svakom samovoljnou izkrivljenju „Pašarinskih doznačnica“ stane na put, ima kotarska šumarija lugarom uručiti „Izkaz o pašarini“ i to za svaku lugariju na poseb, bez obzira na pojedine urbarialne obćine.

Rečeni izkazi imaju se točno slagati tekućimi brojevi i sadržajem s izdanimi „pavnnimi doznačnicama“, a služe nadalje za važnu kontrolu, da li su pokazane „izkaznice“ zbilja izdane po kot. šumariji.

9. Za lako razlikovanje i kontrolu, kao za to, da se predusretne svakoj pomuti kod računavanja imaju tiskanice za urbariale biti tiskane na bijelom, za neurbariale na modrom papiru.

Pored toga ima se na tiskanicu izrično reći „za neurbarialca“ za to, da ovakova stranka iz takovih opisa ne bi danas sutra mogla izvadnjati budi koje pravo kakova ovlaštenja.

„Pašarinske doznačnice“ spadaju medju zaračunive tiskanice, te će kralj. žup. šumarski izvjestitelj prigodom pregledavanja našastara kot. šumarije zalihu istih izpitati uporabom izkaza E. i B.

10. Gledе vodjenja računa o primljenom i izdanom novcu pašarinske pristojbe kod kotarske oblasti izdat će se poseban naputak.

11. Uvedenjem pašarinske pristojbe umnožava se pisarski posao kod kotarske šumarije i to baš u vrieme, kad je šumar sa šumskimi kulturami najviše obterećen.

Obzirom na to, dužne su interesirane obćine u razmjeru izdanih „paševinskih doznačnica“ za vrieme tog poslovanja nositi troškove eventualnoga jednog dnevničara za vrieme potrebe.

12. Potrebite tiskanice ima kr. kotarska oblast nabaviti na trošak dotičnih imov, obćina.*

Sa drvarskog tržišta.

Prodaja drvlja iz državnih šuma. Kod kr. šumarskog ravnateljstva u Zagrebu bje na 24. lipnja 1889. vrhu sliedećih drvnih etata, opredieljenih za sjeću na tri uzastopce sliedeće godine dražba putem pismenih ponuda obdržavana i to:

* Obrazce za tiskanicu nismo sbog pomanjkanja prostora uvrstili, nu takove može si onaj, koji jih treba, lako sam pribaviti, ako se kratkim putem obrati na kotarsku šumariju u Delnice.

1. U šumariji Ogulin sjekored I, III i II s 4.450 m^3 bukovine za tehničku porabu po 2 for. 10 nč., izklična cena 9.345 for. i 8.400 prostor. met. bukovine za ogrjev po 20 i 25 nč. izklična cena 1.765 for.; nadalje sjekored IV s 2.100 m^3 jelovine i omorikovine za tehničku porabu po 2 for. 66 nč., izklična cena 5.586 f., 2.380 m^3 bukovine za tehn. porabu po 1 for. 60 nč., izklična cena 3.808 for., nadalje 3.580 prostor. met. bukovine za ogrjev po 30 nč., izklična cena 1.074 for.

2. U šumariji Begovorazdolje sjekored II. s 10.000 prostor. met. bukov. za ogrjev po 25 nč., izklična cena 2.500 for.

3. U šumariji Novi u Vinodolu sjekored: za Strilež i Veli Laz ter Smolnik s 1.000 m^3 jelovine i omorikovine za tehn. porabu po 3 for., izklična cena 3.000 f., 300 m^3 bukovine za tehn. porabu po 1 for. 80 nč., izklična cena 540 for. i 3.000 prostor. met. bukovine za ogrjev po 59 nč., izklična cena 1.770 for.

4. U šumariji Fužine sjekored: Sjeverni Bitoraj s 1.000 prostor met bukovine za ogrjev po 40 nč., izklična cena 400 for.

5. U šumariji Lokve sjekored: Lug i Debeli Vrh, Za Gradinom, Bunarska Kosa, za i pod Glavicom ter Široka Draga s 1.800 m^3 jelovine i omorikovine za tehn. porabu po 3 for., izklična cena 5.400 for. i 3.300 prostor. met. bukovine za ogrjev po 60 i 20 nč., izklična cena 1.260 for.; ter napokon

6. u šumariji Ravnagora sjekored: Zapadni i Iztočni Strić i Oštri Vrh s 5.500 m^3 prostor. met. bukovine za ogrjev po 20 i 25 nč., izklična cena 1.575 for.

U svemu stigoše samo tri ponude, a to su:

1. Ponuda A. Bačića iz Rieke za jelovinu i omorikovinu, nalazeću se u drvosjeku „Za Gradinom, Bunarska Kosa, za i pod Glavicom, Široka draga“ kr. šumarije u Lokvah uz cenu od 2 for. 5 nč., napram izkličnoj ceni od 3 for. po m^3 ;

2. ponuda Matije Kratofila u družtvu sa Jačom i Mijom Mancem, Petrom Maravićem i Savom Mrvošem iz Vrbovskog, odnosno Gomirja, za tehničke svrhe sposobnu bukovinu, nalazeću se u spojenih drvosjekih sjekoreda I i III kr. ogulinske šumarije uz cenu od 2 for. 11 nč., napram izkličnoj ceni od 2 for. 10 n. po m^3 i napokon

3. ponuda Mikole Tatalovića iz Ogulina za jelovinu i omorikovinu, opredicljenu za sjeću u drvosjeku sjekoreda IV, okružja III kr. ogulinske šumarije uz cenu od 2 f. napram izkličnoj ceni od 2 for. 66 nč. po m^3 .

Od tih ponuda prihvaćena je samo ona pod točkom 2 naznačena, dočim su druge dvije zabačene.

Osobne viesti.

Imenovanje. U statusu činovnikâ imovnih obćina imenovani su kod otočke imovne obćine: Mirko Lepušić obćinski šumar kot. oblasti novomarovske u Gornjoj Rieki, kot. šumarom sa sjedištem u Perušiću, te šumarski vježbenici Andrija pl. Hranilović i Ladislav Adamek privrem. šumskimi pristavi pomoćnih šumarija, prvi sa sjedištem u Krasnu, a potonji sa sjedištem u Zavalju.

Vilim Werner bivši kr. šumarski procjenbeni povjerenik kod kr. zemaljarinsko-katastralnog okružja u Zagrebu imenovan je šumarnikom kod grofa Zabeo na imanju Faal kod Maribora u Štajerskoj

Kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, uvrstila je u smislu § 3. vladine normativne naredbe od 18. listopada 1886. broj 33094. mjesto umrvšega člana državno-šumarskog izpitnoga povjerenstva, Antuna Brosiga, u imenik članovâ pomenutog izpitnog povjerenstva Maksu Prokića, šumarnika imovne obćine petrovaradinske.

Umirovljen. Kr. ugar. ministarstvo za poljodjelstvo, obrt i trgovinu stavilo je 1. srpnja t. g. kr. nadšumarnika Julija Anderku u privremeno stanje mira sa sjedištem u Beču.

Sitnice.

Materialno stanje lugarâ kod državne uprave. 1. veljače o. g. stupilo je u kriepost novo preustrojstvo lugarske službe i imenovani su lugari u području kr. šumskog ureda u Otočcu, što je takodjer i u šum. listu za mjesec ožujak o. g. priobćeno.

Ovim se pako uslobodujem u našem cijenjenom šumarskom listu odnošaje života lugara nižih razreda u kratko opisati.

Lugari najnižeg razreda imaju godišnjih 200 for. plaće, i druga odinjerena im beriva, na koja (beriva) još mnogi po okolnosti i nadoplaćuju.

Od svoje pristojbe imade on na dan oko 55 novč., te tim uzdržava sebe i svaki skoro svoju mnogobrojnu obitelj, nabavlja odjeću, oružje i ine potreboće.

Od tih dakle 55 n. na dan nije mu nikako dosta danomice za svoju samu osobu živeža nabaviti, što u šumu nositi mora, jerbo prevali neprekidno, osobito u revirima, navali i kradji izvrženim, svakim danom brda i doline, i tukuć ga nemilost od razpuštena pučanstva i svakovrstne nepogode zločesta vremena, malaksaat će mu fizične sile, pak će najzad od slaboće negdje zaglaviti ako se nekrepí, a s čim onda da uzdržava obitelj.

U području kr. šumskog ureda otočkog imade takodjer lugarâ, koji neposjeduje nikakvog imetka, niti dapače brazde zemlje; namješten gdje u zabitnom mjestu, djeca dorasla za školu, te čame gdje u kakovom zakutku na selu, isto u stanu skupa s obitelju, (jerbo se separatni stanovi ovđje nemogu dobiti) bez škole i crkve, dakle lišena svake nauke, a s čim poslati ih dalje? Kakova dakle budućnost čeka siromašnog službenika i njegovu kukavnu obitelj, lahko je pogoditi, a koliko ih je već svoje revno službovanje glavom platila.

Mi imademo i dosta naobraženih lugara, koji su njekoliko razreda realke ili gymnazije, militarsku školu, domaću ratarnicu u Križevech i t. d. proučili, a koji su se sudbinom svojom posvetili šumsko-čuvarskoj službi, dakle su takodjer i u mladosti dobro odgojeni; a kako taj na toli maloj plaći čami, netreba dalje pitati.

Ovdje možemo punim pravom rabiti poslovici „Homo sine pecunia imago mortis“ a padne li čovjek u ovakav položaj, podvojiti je, da će svojoj dužnosti odgovarati moći.

Onaj pako, koji se po naravi neda svaldati i nemože priviknuti na oskudicu, zna se što radi, pravi dugove, te će nemoguće vjerovnike izplaćivati, od istih biti i najnužnijih predmeta lišen, a djeca će mu bojati se najvećom sirotinjom postati.

Ovo njekoliko redakâ iznosim braći lugarom, koliko da ih utješim, toliko neka čame do boljega, a drugo neprestaje nego „strecke dich nach der Decke“. U ostalom molimo boga svi skupa, da nam uzdrži našeg predstojnika kralj. ravnatelja šumâ gosp. M. Dursta zdrava i živa, koji će nas svojom obće poznatom pravednošću i očinskom brigom češćim promaknućem usrećiti; a mi ćemo takodjer i za našega sadanjeg upravitelja kr. šumarnika gosp. Franju Fischbacha boga moliti, koji će svojom strogošću, bistrim umom i oštrom okom po zasluzi pojedinca jur predložiti znati, bog ga dakle uzdržao kao šefa kr. šumskog ureda u Otočcu mnogo godina. Dakle braćo pokažimo se vjerni i odani i našim službovanjem zasluzni njihove osobite milosti, te ćemo prije doći do žudjenog cilja.

Njekne viesti iz požežke okolice. Javiti nam je, da je cvjetanje i zametak ploda već dovršen na svih vrstih drveća izim kestenikâ, te akoprem se je resanje pokazalo veoma povoljnim, to se ipak uslijed češće i jake kiše samo srednjem prirodu ovogodišnje žirovine nadati možemo. Ostane li liepo i povoljno vrieme, biti će šumski plod krupan a prirast na drvu osobito dobar.

Jesenske i proljetne šumske kulture od žira, kestena i oraha ustradati će po svoj prilici od miševa, osobito one, koje blizu bukvikâ leže.

Na poljih, pašnjacih i u hrasticih neima miševa, ali u bukvicâ sve vrvi od toga glodavca. Ako ga neutamani hladna kiša, preseliti će se taj nemili gost iz bukvika

na polja, sigurno u velikom broju, pak će ratari doista znatno štetovati, predpostavljajne naime, ako miševa i u ostalih bukovih šumah ima toliko, koliko u ovdješnjih gorah. Glede preporučenja ove požasti morali bi naši gospodari što učiniti. Primjerice navesti nam je ovdje, da su holandezi prije tri godine potrošili za očuvati svoja polja znatne svote za trovanje miševa sa strihninom. Nebi li se to sredstvo dalo i kod nas uporaviti?

Nemogu ovdje prešutiti okolnost, da je trovanje grabežljivacâ, naime lisicâ, mačakâ i lasicâ, u požežkoj županiji baš u prilog došlo razplodjenju miševâ. U istinu težko nam je tajne naravi odkriti, da uspiešno sačuvamo naše šume i polja od pogibelji, koja jim prieti od više neprijatelja. Šta je na pr. još u prirodi sakriveno, da naše vinogrâde od veoma škodljive filoksere sačuvamo? Baš to sredstvo možebiti je sasvim jednostavno, nu čovječji um, koji oriaškim korakom napred ide, nije još nanj nadošao. Mudrujmo dakle i nadalje na uhar naš i blagostanje domovine.

M. R.

Nove žrtve svojega zvanja. Dolazim opet u neugodan položaj, da javim krvav sukob, nastavši medju vlastelinskim lugarima i žiteljima, koji se je dne 17. lipnja t. g. kraj Vočina dogodio. Čitav taj slučaj desio se na slijedeći način:

Nadšumar vlastelinstva grofa Jankovića u Vočinu P. Méhés poslao je dne 16. ist. mj. u 9 satih na večer oveću noćnu patrolu u vlastelinšku šumu kod sela Popovca polit. obćine Vočin, da možebiti zatečenu marvu u zabranjenoj šumi zaplijeniti i njemu predati imadu.

Ista patrola sastojala se je iz 4 vlast. lugara i 2 gonića.

Oko polnoći, došavši u gore navedenu šumu, naidje patrola i sbilja na 12 kom. rogate marve, koju su tri pastira čuvala. Patrola htjede marvu ugoniti, al dakako proti tome bijahu pastiri, koji na oto silnu buku i viku digoše, koja se prometnu u pravi boj i svrši s tim, da je jednom vlastel. lugaru sa sjekirom ruka u pregibu do kosti nasječena, koji težko ranjen leži, dočim je jednom od seljakâ takodjer ruka u pregibu sa puškohitcem prebita, drugi od seljakâ težko iztučen ostao je na mjestu ležati, dočim je treći u selo pobegao, da ostale svoje žitelje na obranu volovâ pozove.

Napomenut mi je, da se taj čin dogodio oko polnoći, te je bio prvi sukob, kod kojeg je patrola 3 vola u ovom metežu izgubila, te samo devet, ne u Vočin već u prvo selo Macute, koje postrance leži, gonila iz uzroka, da svoj trag zametnu i ondje dan dočekaju, te laglje zaplijenjenu marvu u Vočin tjerati uzmognu.

Nesluteć ništa zla i da jim ugon tim sigurniji bude, povedoše iz sela Macute još jednog vlastelinskog lugara sa 2 Ličana, te se sada čitava patrola sastojala iz 5 vlast. lugara i 4 gonića, koji su, kad je sunce izlazilo ovih 9 volovâ prama Vočinu tjerali, ne glavnom cestom već su prešli potok Vočinsku te obćinskim putem u Vočin krenuli.

Kad oni do blizu Vočina dodjoše, skočiše na jednom na patrolu iz raži do 30 sa sjekirami oboružanih seljaka, koji ondje u zasjedi na volove čekahu, te zahtjevaše volove.

Patrolu vodeći nadlugar upozorio je te oružane ljude, neka se mirno razidju, da oni nesmiju volove izdati, buduće imadu zapovjed, da iste ugoniti moraju, već da vlastnik istih s njima ide, te će im se uz propisanu odštetu u vlastelinskom dvoreu marva predati.

Kad seljaci neprestadoše mirovati, izpali nadlugar hitac u zrak, na ovo se počeše seljaci njemu smijati i razne porugljive riječi nabacivati. Tako se započe drugi krvavi sukob, koji se u još veći boj zametnu te završi time, da su na mjestu ostala 4 mrtva i 5 što težko što lahko ranjenih, izmedju priyh takodjer i patrolu vodeći nadlugar, i to od smrtonosnog udarca, koji je isti sa sjekirom u glavu zadobio, te ostavlja mladu udovicu sa četvero nejake dječice, a od drugih jedan lugar težko ranjen, dočim ostali svi seljačkom stališu spadaju. Volove su seljaci svojim kućam otjerali. Sudbeno liečničko povjerenstvo ide 19. lipnja t. g. na lice mjesta iz uzroka, jer iz Osieka njeki članovi

povjerenstva dolaze. Iz ovog opetovanoga slučaja može se razabratи, kakav veoma težak položaj imaju ovdje lugari u svojoj službi.

I. A.

Gusjenice u šumah petrovaradinske imovne obćine. Boraveć mjeseca svibnja t. g. u Zagrebu, opazio sam po okolišnim šumama silne gusjenice gubara (*Ocneria dispar*), nješto hrastovog savijača (*Tortrix viridiana*) a i četnjaka (*Gastropacha processionea*). Na njekojim mjestima vidjahu se i posliedice njihove proždrljivosti, no ipak ne u tolikoj mjeri, da bi se moralo drveće uslijed nestasice lišća osušiti.

Putujuć iz Zagreba u Mitrovicu željeznicom kroz južnu Ugarsku, opažao sam već na početku puta po drveću množinu bielog leptira (*Pieris crataegi*) i to ponajviše na voćkama (osobito šljivama), koje izgledahu posve gole, po svoj prilici uslijed žderanja gusjenice istoga leptira. Oko sredine puta — prije Viljanja — bielo se je isti leptir na njekojim mjestima po zraku kao kad pada zimi snieg. — Ova množina nije mogla naći dovoljno mjesta na voćkama, te se je preselila i na šumsko drveće, jer sam ga opažao i u šumi. — Na prugi između Viljanja i Osieka motrio sam liepe oko 25 god. stare branjevine, te sam se začudio, ne mogav vidjeti u cijeloj šumi, koliko sam god mogao pregledati, a ma baš niti listića. Bijaše to vrlo žalostna slika mlade šume u mjesecu svibnju. Starije šume (oko 80 god.) a i mješovite nisu toliko stradale, jer su se na polovicu zelenile.

Pomišljao sam odmah, da nije ista sreća zadesila i naše šume petrovaradinske imovne obćine, a nisam se u misli niti prevario.

Došav u Mitrovicu, pozva me jednog dana šum. procjenitelj Barišić, te mi pokaže nekoliko gusjenica od gubara, četnjaka i hrastovog savijača, što ih je doneo od morovičke šumarije iz luga Klještvice. — Koliko je on opazio u šumi Klještvice i Panovači, imade gubara naprava četnjaku znatno više od prilike u omjeru kao 5 : 1. — Ovo društvo obrstilo je ove dvije mlade šume (30—60 god.) skoro posvema, jer je samo drveće izpod 30 godina starosti ostalo netaknuto. U starijim sastojinama imade takodjer gusjenica, no šteta nije vidljiva jer se posve zelene. — Tako obrstili u istoj šumariji površinu od 500 jut.

Polag izviešća šumarije klenačke hara tamo najviše gubar, a hrastov savijač u manjoj množini. Sigurno će biti četnjak i tu pomješan, ali valjda u manjoj množini, te nije niti opažen. Posve su obrstili lugave: Maletića lug i Senajske bare I. i II. dio; mjestimično pako lugove: Lošince, Baradince I. i II., Karakuš, Grabovačko ostrovo, Vukoder i Dobreč tako, da možemo na štetu odračunati 20% te uzeti ukupnu površinu za onu sumariju 4000 jut.

Ove šume stare su od 40 do 80 god.

Čudnovato je, da u kupinsku šumariju nije još došao u velikoj množini, akoprem su šume u savezu. Opaža se gusjenica dosta i tamo, ali nema opustošenih mjestaca.

Poznato nam je, da je list za život biline neobhodno potrebit, jer joj obavlja dve najvažnije funkcije — asimilaciju i disanje. Kada ostane bez lista, nestane joj ovoga uvjeta za život, — te bi se uslijed ovoga mogli nadati, da bi se po koje stablo moglo i osušiti. — No ipak mogu nas tješiti opažanja; jer kako je gusjenica ranu list pojela (u svibnju) potjeruje list na novo. Pri svemu tomu mora šuma na ovo-godišnjem prirastu znatnu masu izgubiti.

Sada nastaje veliko pitanje, čemu se imademo nadati do godine? Ako ih priroda neutamani, šuma će se još manje zeleniti, jer drugoga radikalnoga sredstva nema proti njima. Zatim bi se mogli najviše pouzdati u ptice, no znamo, da gusjenicu četnjakovu ne mari ni jedna a isto tako i gubarovu.

Razprostiranje ne može čovjek zapričeiti, jer je množtvo veliko a uloženi trud i trošak daleko bi nadmašio korist, koju bi tim postigao. Ako nam se četnjak do godine umnoži, čeka nas još veća strahota. Poznate su nam otrovne dlake njegove gusjenice, koje ne samo da su otrovne, kada gusjenica dodje direktno na kožu, nego se ove kada

se gusjenica presvuče, razprostiru po zraku, koje vjetar na dalja mesta nosi, te i ondje ostavljaju posljedice svojega otrova. Ovim načinom trpi ne samo šuma, nego čovjek i životinje.

Sve do lanjske gdine bijahu naše šume posve čiste od ove gamadi, a iste godine u srpuju posjetio ih je gubar iznenada u tolikoj množini, da nebijaše stabla, gdje nije na stotinu mjestah ostavio svoja jaja.

Ne možemo prorokovati, ali po ovom možemo se ipak nadati do godine i četnjaku u većoj množini, pa pošto bi proti njemu, kao što sam već spomenuo, bila borba uzaludna da šumu sačuvamo, moramo nastojati, ako ga bude, očuvati ljudе i životinje.

Političke oblasti imale bi svestrano oglasiti to strašilo, te uputiti ljudе, da ne idu u šumu, a ugon marve morao bi se posve zabraniti. Možda ćemo tom prilikom imati manje brojeva u kaznenom zapisniku.

One, koji bi morali ići u šumu, moramo upozoriti na škodljivost ove gusjenice, a pošto smo obično daleko od liečničke pomoći, neće biti s gorega, ako spomenemo obično sredstvo proti njihovom otrovnу, što ga preporučuje dr. Ratzeburg.

Dielove tiela, što su izvrženi zraku, treba uljem ili mašćom namazati, jer ovo štiti proti prašini od gusjeničjih dlaka. Ako gusjenica koga oprlja, tada nastane samo vanjska upala kože. Opasnije je ako ovaj prah ili dlake dodju u gušu, pluća ili u obće u nutarnjost tiela.

Kod vanjske upale možemo upotrijebiti obično sredstvo. Raztopi se kuhinjske soli u vodi te se ozledjena mesta time taru. — Isto tako može poslužiti mokrača ili rakija. Više puta je dosta, ako se dotična mesta nataru s uljem ili vrhnjem.

Kod unutarnje upale pomaže ulje, vrhnje i mlijeko, jer kada se ovo pije, ublažuje se tim unutarnja razdražljivost. Bude li pri tom mučno, mora se uzeti što za povraćanje, za što će biti dovoljno, ako se pije vruće vode pomješane sa raztopljenim maslacem ili sa tejom od titrice (Camilenthee).

Ako je jaka bol u plući ili u nutarnosti tiela a nema blizu liečničke pomoći, postavi se na dotična mesta 10—20 pijavica, a kada ove odpadnu, to se ista mesta izpiraju vrućom vodom, da krv više odiče. Ovo je dobro i za same životinje, a ako mnoge obole, možemo im slobodno iz koje žile pustiti krv.

Ovako je kuda sam prošao te i kod nas, a sigurno biti će svuda po našoj domovini, zanimalo bi nas svakako da saznamo, kako i u koliko? J. S.

Lugarkoj udovici podieljena milostinja. Prošle godine umro je kod otočke imovne obćine lugar Nikola Jerbić uslijed dobljene boljetice u službi, dočim je služio punih osam godina, nakon jednogodišnjeg dopustnoga stanja, ostaviviza sebe udovu s petero neobskrbljene diece. Unatoč tomu, što kod pomenute imovne obćine postoji mirovinska zaklada za lugarsko i pomočno osoblje; to se udovi rečenoga lugara ipak nije mogla dopitati po statutih zaklade mirovina, jer joj muž nije služio punih 10 godina.

Zastupstvo otočke imovne obćine da ublaži veliku bibdu ove sirotinje, a uzev u obzir hvalevredno i u istinu požrtvovno službovanje pokojnoga lugara Jerbića, zaključi jednoglasno, te votira ostavšoj udovi stalnu milostinju od godišnjih 60 for.

Odnosni zaključak odobrila je i kr. zemalj. vlada obzirom na zbilja važne razloge, koji u prilog stajaše istomu zaključku. Ovo javljamo imenito s toga, da se uvidi, kako se zasluge službenikâ i po smrti na ostavšoj porodici nagradjuju, a u ovom konkretnom slučaju zaslužuje zastupstvo otočke imovne obćine osobito priznanje.

Ustrojenje novih šumarija. Već odavna pokazala se je nužda, da se kod otočke imovne obćine ustroje još dve pomočne šumarije. Korenička šumarija na pr. ima obseg od preko 45.000 rali, što je ogromni kompleks i reprezentira u drugih zemljah šumsko ravnateljstvo s podpunim upravnim aparatom. Kosinjska i otočka šumarija pak prostiru se tako obsežno, da nije uslijed najbolje volje šumarom moguće

svojim dužnostima savjestno i točno uđovoljivati. Na predstavku gospodarstvenog ureda i odnosni zaključak zastupstva ređene imovne obćine dozvoljila je vis. kr. zemalj vlada, odjel za unutarnje poslove, da se šume koreničke šumarije razdiele razmjerno na dve šumarije i to sa sjedištem u Korenici i u Zavalju. Nadalje da se šume kosijske i otočke šumarije razmjerno podijele na tri šumarije, naime sa sjedištem u Perušiću, Otočcu i Krasnu. Novo ustrojene šumarije u Zavalju i Krasnu biti će kao pomoćne šumarije, a nakon već sljedivšega natječaja popunjena su upitna mjesta na predlog gospodarstv. odbora i ureda ređene imovne obćine.

Škvrnj kriješvar, Pastor roseus, L. — Rosenstaar. Ta se krasna ptica drži Azije i jugo-iztočne Evrope, a gotovo se svake godine pokazuju na dolnjem Dunavu s jedne strane, i u Dalmaciji s druge strane. Nu rijedko dodje do Hrvatske i Slavonije, još rijedje prelazi naše granice, osim kad dodje jatomice, kao što to bješe god. 1875., kad su u velikom broju prolazile našom domovinom, a odavle došle do Austrije, Njemačke, Švicarske i Italije. (Vidi: V. Ritter v. Tschusi zu Schmidhofen. Der Zug des Rosenstaars durch Oesterreich und Ungarn und die angränzenden Länder im Jahre 1875; u: Verhandl. der k. k. zool.-bot Gesell. in Wien. Jahrg. 1877.) — Gospodin je Karmelo pl. Zaje 3. lipnja o. g. iz jata od preko 100 individuala ubio u Karlobagu 5 eksemplara spomenute vrste, — „koja nije dosele vidjena u onom kraju“, — te ih je poslao na dar nar. zoološkomu muzeju. Sva je dakle prilika, da su i ove godine te ptice pravilne; zato upozorujemo sve prijatelje domaće faune i lova, neka pomno zabilježe prolaz škvrnja kriješvara, t. j. koliko ih je od prilike gdje vidjeno, odkud su došle, koliko su se gdje zadržale, kada je to bilo i t. d. Te će se bilježke u ime dotičnoga motritelja priobći internacionalnomu odboru za motrenje ptica-selica, te će ući i u ovaj „Glasnik“; bit će pak najbolje poslati sabrane bilježke podpisanimu, t. j. ravnateljstvu nar. zooložkoga muzeja u Zagrebu.

Škvrnj kriješvar stasa je rođaka mu šarezoga čvrljka ili škvorca = *Sturnus vulgaris*, L. Staar; na glavi ima podugačku crnu čubu, koja je u ženke dakako manja. Vrat, krila i rep sasvim su crni, — u ostalom je ptica prekrasne ružičaste masti, te ju je po tom vrlo lako razpoznati od svake druge vrste domaćih ptica. S. Brusina.

O stanju šumâ u sjevero-američkih sjedinjenih državah imamo po inozemnih glasilih upravo žalostne vesti ovdje priobći. O kakovom umanju gospodarenju, a još manje o nadzoru šumâ neima ondje niti govora. To se tiče imenito država Indiana, Ohio, Michigan, zapadna Virginija i Kentucky. Šume se tu samo nemilice sjeku, a nekultivira se ništa. 1886. god. u Indianiji sasjeklo se 193 000, a 1887. god. 499.204 jutra šumišta; sada ima u toj državi još 4.000.606 jutarâ ili 18·5 % od celiokupne površine sa šumom i šikarjem obrašteno. Indiana imadjaše njekoč najlepše i najgušće sklopljene šume, a sada upravo najlošije stoji sa šumama. Orahovine i topolovine neće skoro nigdje naći, a i hrastovine sve to manje biva.

U državi Ohio obsiju sada šume površinu od 4.258.767 jutarâ ili 16·69% celiokupnog areala. 1887. god. sasjeklo se ništa manje nego 241.223 jutra divnih šuma. Tečajem zadnjih petnaest godina umanjilo se šumište za 21·52%, dočim se u isto doba povećala pustoš, gdje baš ma nijedno drvo neraste za 24%.

Država Michigan ima 14.000.000 jutarâ šumišta; u sredini i na sjeveru ove države nalaze se prostrane pješčare, gdje neima nijednoga drveća. U južnih predjelih iznašaju oranice 90% ukupne površine, a iz ono malo šumâ, koje se još ondje nalaze, nije moguće ni mjestne potrebštine ondješnjega žiteljstva na drvu u obće pokriti.

U zapadnoj Virginiji nalazi se šumâ 9.000.000 jutara ili 57% od areala ciele ove države. Šume ležeće u sredini i na jugu su skoro do sada netaknute ostale, što je najviše tomu pripisati, jer onamo moderna kultura još doprla nije. Nu uz rieke ponestaje po malo šumâ, jer je na istih i transport laglji; u obće kamo ljudi dopiru i s njima drvarska trgovina, ondje se nemilice šume sjeku, koja okolnost sve to više

na zator šumâ upliva, čim dalje željeznički putevi prodiru, što će i u Virginiji malo po malo nastupiti.

Kentucky država ima 12,800.000 jutarâ šumišta, a po prilici polovica površine ove države je šumom obraštena. U predelu gorja visočine Cumberland nalazi se još veoma liepih šuma, koje su do sada od sjekire sačuvane ostale, što je u ostalom samo toj okolnosti pripisati, jer ima u tom predelu dubokih dolina, prekidanih od nepristupnih gudura i japaga, kamo još čovječja ruka uslijed nepovoljnoga terraina do sada segnuti nije mogla. U sredini ove države nalaze se plodne ravnine, te ondje se u glavnom bave stanovnici s poljodjelstvom i stočarstvom.

Piscu članka: „Bilježke s izložbe“. U šumarskom listu, organu hrv. slav. šumarskoga društva za mjesec srpanj o. g., taknuo se je pisac, navadjujući izložene šumske predmete na budimpeštanskoj izložbi godine 1885, i šumskoga kabineta i predmeta, koji su na tu izložbu odaslati od kralj. gospod. i šumarskoga učilišta u Križevech.

Istini za volju mora se piscu spomenutih bilježaka, sa dve tri odgovoriti.

Od budimpeštanske izložbe godine 1885, pa do danas prošle su četiri godine, pa moguće da pisac nije pravio točnih bilježaka, ili da se dobro već nesjeća vrsti i broja izloženih predmeta kr. gosp. i šumarskoga učilišta u Križevech, jer inače nebi bio onako pisao.

Pisac hvali predmete, što ih je izložila šumarska akademija u Štavnici, nu dodaje, kako se je kod promatranja istih s bolom u duši sjetio onoga siromaštva, koje je u šumarskom kabinetu našega zavoda za vrieme njegova naukovanja vladalo. Tješi se medjutim, da je tomu poodavna, i da danas ljepši i podpuniji kabinet postoji.

Za umirenje tješim ovime i ja pisca veleć mu, da se je nakon 16 godina od kako je on križevačko učilište svršio, a više se nikada ovamo navratio nije, broj učevnih predmeta u svih sbirkah, a tako i u šumarskom kabinetu tako pomnožao, da ih više niti poznao nebi.

Sada imade u šumarskom kabinetu 1330 kom. predmeta u vrednosti od 3300 fr.; mnogi predmeti u našastaru kao jedan komad označeni, tvore za se sami u ormarih podpunu sbirku.

Sva učevna sredstva višjega učilišta predstavljaju vrednost od — 39.000 for.

Sve najvažnije u šum. nauku i struku zasjecajuće, može se danas slušateljem iz šum. kabinent izložcima demonstrativno predočiti.

Tu dakle prije svega danas u šum. kabinetu neima siromaštva, a ravnateljstvo zavoda bilo bi veoma zahvalno svršenim slušateljem, da se sgdomnom prilikom sjete učilišta, i da mu iz svoje prakse pripošalju po koji zanimivi šumski proizvod, kojim bi se sbirke jošte povećale.

To bi bilo svakako mnogo koristnije, nego da ma što o zavodu pišu, koga već mnogo godina vidjeli nisu.

Na taj način umnažaju se sbirke inih šum. učilišta, veoma zanimivimi šum. proizvodi, pa će tako biti i na šumarskoj akademiji u Štavnici, koja kano mnogo stariji učevni zavod od našega učilišta, razpolagajući drugimi sredstvima, imajući podpore sa svih strana u zemlji, može si laglje upotpuniti svoje sbirke, i više doprinjeti za izložbu nego mi.

Što pako pisac navadja glede izloženih predmeta kr. gosp. i šum. učilišta u Križevech, na budimpeštanskoj izložbi, tako je kratko i nepotpuno spomenuo, da u tom neima prave istine.

Pisac kaže, da mu je prvo bilo kad je stupio u hrvatsko-slavonski paviljon, da potrazi izložke križevačkoga zavoda. U sibirici koju je naš šumski zavod izložio da nebjijaše što vidjeti, da je na njega učinila veoma nepovoljan utisak, te da je posumnjao o podpunosti šum. kabinenta. Nismo nikada vikli hvaliti se sami, nu neosnovane prigovore, po kojih nas mogu drugi krivo suditi odbijamo svetčano.

Kr. gosp. i šum. učilište u Križevcima, odasalo je na budimpeštansku izložbu vlastitih proizvoda, radnja i vrednih izložaka, iz svojih kabinet. Analiza hrasta iz zavodske šume sa raznim nacrti, proračuni prirasta, i naravno izloženimi odrezi hrastova debla, kamo jedna radnja, bila je jedina svoje vrsti na svoj budimpeštanskoj izložbi.

Odrezi svih domaćih vrstih drveća u spodobi i veličini knjiga, sustavi raznih promjerka za mjerjenje debala njih 12 komada sbirka šešarka, sbirka šum. orudja za šume guljevaše, iz lovstva: razne lovne spreme za grabežljivu zverad — to sve moralo je strukovnjaka sigurno zanimati.

Akoprem pisac govori samo o šumarskih predmetih budimpeštanske izložbe, to ipak nije za vredno našao, da izložene predmete inih kabinet, zatim ratarske i poljske proizvode našega učilišta ma samo riečicom spomene, prem i sam kaže, da mu je prvo bilo potražiti izložke križevačkoga zavoda. Ta izloženi predmeti našega učilišta sačinjavali su kolektivnu sbirku (en miniature) naših gospodarskih i šumarskih grana.

Pa tako se nije čuditi, ako bi strani svjet na temelju takovih nepotpunih izvještaja i bilježaka koje kako o nama sudio.

Više predmeta nemogosmo odaslati na budimpeštansku izložbu iz naših kabinet, jer nam bijaše to stvar nemoguća obzirom na razpoloživa novčana sredstva za uređenje i transport predmeta.

Da cijenjeni pisac pako nesumnja o podpunosti šumarskoga kabinet našega učilišta, neka izvoli ovamo doći, da predmete vidi, da ih rukom opipa, pa da dodje do uvjerenja, da se slušaoci nemoraju mučiti sa predstavljanjem svega toga, što im se tumači, već im se to demonstrativno pokazat može.

Kiseljak.

Oglas dražbe.

Na temelju zaključka gradskog zastupstva od 13. travnja 1889. točka 62, i dozvole kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade u Zagrebu od 12. lipnja 1889., odj. za unutarnje poslove broj 19845, prodavati će se dne 12. rujna 1889. u 11 satih prije podne kod gradskog poglavarstva u Požegi putem javne dražbe niže izkazana hrastova i cerova stabla.

broj	Šumski hrastova	ce- predjel	Drvna gromada, rova	Procjenbena sposobna za vrednost	tehn.	za ogrev	Opazka
1.	Rosulje	1751	—	4017	3642	17017	Od Požege 4 kilo- metara odaljeno,
2.	Glavica	8058	78	16202	16891	92514	izvoz vrlo po- voljan.
	Ukupno	9809	78	20219	20533	109046	

Obići dražbeni uvjeti.

1. Svaka hrpa prodavati će se posebno. Ako tko želi kupiti obje hrpe, to mora za svaku hrpu posebnu ponudu staviti ili pako u jednoj te istoj ponudi za svaku hrpu posebno onu svotu naznačiti, koju za dotičnu hrpu nudja.

2. Dražba obaviti će se jedino na temelju pismenih ponuda, a da uvažene budu, moraju biti:

a) sa 50 novč. biljegovane, sa 5% žabbinom procjenbene vrednosti dotične hrpe providjene, razgovjetno i propisno sastavljene, ter dobro zapečaćene na dan dražbe do 11 sati prije podne u uručbenom zapisniku gr. poglavarstva predane;

b) mora u ponudi izrično navedeno biti, da su nudiocu kupoprodajni i dražbeni uvjeti dobro poznati i da na iste bezuvjetno pristaje.

3. Rok izradbe i izvoza ustanovljuje se za hrpu broj 1. do konca ožujka 1890., a za hrpu broj 2 do konca prosinca 1891.

4. Uplata kupovnine ima se obaviti prije početka izvoza izradjene robe iz šume najkasnije za hrpu broj 1 do konca studena 1889., za hrpu broj 2 do konca veljače 1890.

5. Dostalec dozvoljeno je kupljena stabla izraditi na njemu povoljne svrhe.

6. Uvjetna ponuda na jednu te istu hrpu, zatim naknadno podnešene ponude, brzovjedne ponude i ponude izpod procjene glaseće neće se uvažiti.

7. Dražba, odnosno dotični zaključak gradskog zastupstva, kojim se ista odobrava, podpada odobrenju visoke kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade u Zagrebu.

8. Ostali uvjeti mogu se kod gradskog poglavarstva svakim danom za vreme trajanja običnih uredovnih sati uviditi.

Gradsko poglavarstvo

U Požegi, dne 15. srpnja 1889.

Gradonačelnik: **Ciraki.**

Osiečka okružna izložba.

Zakjučkom eksekutivnoga odbora odgodjeno je otvorenje osiečke okružne izložbe od 18. na 20. kolovoza, dočim je trajanje iste od 15. do 22. rujna produženo.

Šumarski pristav,

hrvatskom ili kojem drugom slavjanskom, nadalje i njemačkom jeziku vješt, prima se u službu 1. listopada t. g. s plaćom godišnjih 600 for., 12 prostor. met. hrastovih drva za ogrev i jednom sobom s pokućtvom za stanovanje.

Uvjeti primanja su sliedeći: Natjecatelj mora da je svršio šumarsko učilište i da dokaze potrebito znanje u mjeračkoj i računarskoj struci, nadalje zahtjeva se, da je dotičnik tjelesno zdrav i kriepak. Služba je s prva na godinu danā pokusna.

Molbenice valja obložiti sa svjedočbami u prepisu, koje se nepovraćaju, ter do 20. kolovoza t. g. upraviti na „šumarski ured preuzvišene gospodje Stephanie Mailáth-Székhely“ u Dolnjem Miholjeu u Slavoniji. (Prepisak se neće nagraditi.)

Dopisnica uredničtva.

P. n. gg. Š. P. i A. pl. H. u Otočcu, M. pl. B. u Ogulinu, V. St. u Petrinji, J. S. u Mitrovici, J. E. i I. K. u Zagrebu, I. A. u Slatini, V. K. u Križevcima, I. St. u Trnjanu, M. R. u Kutjevu, te F. St. u Uljaniku: Priposlane nam članke i sitnice primismo; hvala Vam usrdna, što skrbite za naš družveni list, nemojte i u buduće na nas zaboraviti. L. p. Sz. u Petrinji. Vaše sitnice primismo, nu nismo mogli iste za sada uvrstiti, priobićit će se naknadno; hvala Vam, nastojte i u buduće nam slična šta priposlati, doći će nam vazda dobro.

Podjedno molimo, da se p. n. gg. članovi u buduće glede odpremanja i inih na administraciju našega lista odnosećih se pitanja izvole obratiti neposredno na gospodina družvenoga tajnika Frana Kesterčanka.

Uredničtvo.

